N°. 14. Vrijdag 16 Juni 1905. 5de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Bij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat,** beiden Den Haag.

Voor de **Administratie,** ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats,** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***NIEUWE MOLSTRAAT 20,*** beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden. Een Inteekenbiljet voor het lidmaatschap vindt men op de 4de pag. van het Hoofdblad.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van „Boeatan":

Van de Exploitatie-Mij. Scheveningen ontvingen wij de vergunning om in het **Palace-café**, aan het begin der fraaie winkelgalerij langs den zeedijk te **Scheveningen,** eene **tentoonstelling** van Indische Kunstnijverheidsvoorwerpen in te richten.

Voor de vreemdelingen en andere bezoekers zal tot aankoop en bestelling gelegenheid zijn, terwijl onze reclameplaten den weg wijzen naar onze hoofdtentoonstelling, Plaats 9, Den Haag.

Wij hadden reeds lang er over nagedacht, hoe wij, langs niet te kostbaren weg, de gelegenheid zouden kunnen vinden om gedurende het badseizoen onze kunstschatten onder de oogen te brengen van den stroom bezoekers uit alle landen, die ieder jaar in de zeebadplaats herstel of verpoozing zoeken. De gunstige beschikking der Exploitatie-maatschappij op het door ons gedane verzoek heeft thans daartoe de gelegenheid gegeven en wij durven hopen, dat menig lid van „Oost en West" zich dezen zomer bij voorkeur in de nabijheid van Boeatan's fraaie uitstalling in het Palace-café zal nederzetten. Mejuffrouw C. van der Hart, onze zoo fijngevoelige Indische artiste, heeft alle eer van het arrangement; met recht is ook hierop van toepassing, wat „De Aarde en hare Volken" in Augustus 1901 van onze weefsel-tentoonstelling in de Gothische zaal schreef: „de kleurenmengeling en de smaakvolle schikking vormen een *Augenweide*, bij 't genot van een bloemententoonstelling te vergelijken."

Vooral ook des avonds bij de heldere elektrische verlichting maken de in haar volle pracht langs den wand neerhangende, zoo voornaam geteekende en warm getinte zijden en katoenen doeken, meerendeels rijk met gouddraad doorweven, een schitterend effect en trekken daardoor van zelf reeds iederen voorbijganger aan. Maar de meesten, die deze tropische kunst voor het eerst zien en er dus geheel vreemd voor komen te staan, zullen haar pas recht op prijs stellen na een toelichtend woord van een ingewijde; ook in dit opzicht rekenen wij op de ijverige, bezielde medewerking onzer leden, want de gérant van het café, aan wien de verkoop is opgedragen, is een Duitscher, die wel vol bewondering is over het Indische werk, maar er uit den aard der zaak weinig van af weet. De daar geplaatste collectie, uit verschillende deelen van onzen Archipel en ook uit West-Indië afkomstig, biedt genoeg verscheidenheid om bijna iederen oud-Indiër aanleiding te geven van één of meer stukken iets uit eigen ondervinding, omtrent de eigenaardige schoonheid, de wijze van vervaardiging als anderszins, mee te deelen. Boeatan was juist nu in de gelegenheid uit een ruimen voorraad te putten, daar onlangs nieuwe bezendingen uit Oost- en West-Indië zijn ontvangen, o.a. allerlei huisvlijtartikelen uit Solo, ons door de belangstellende medewerking van den Rijksbestierder toegezonden; aan de gloedvolle, fijn gebatikte sarong bv, welke de kolommen in het midden der uitstalling omvat en ook aan drie typische doekjes, die zoo aardig in de onderste vierkante vlakken passen, ziet een kenner dadelijk, dat ze uit de vorstenlanden stammen. Een medelid, tevens aandeelhouder van „Boeatan", die voor eenigen tijd naar Java is geweest, bracht behalve de beroemde welluidende gongs van Semarang ook bizonder fraai, geslagen rood-koperwerk mee. Het blinkende, geciseleerde geel-koper is natuurlijk niet vergeten, evenmin als het kunstige houtsnijwerk van Japara, de fijne lederarbeid van Djocja en de keurige matten van Bawean, maar ook uit de Buitenbezittingen is er goed vlecht-, beeldhouw-, aarde- en metaalwerk, en bovenal sublieme mooie weefsels!

II. Kaart van Suriname
in briefkaartvorm.

Van den heer *C. S. J. Struycken* uit Paramaribo, ontvingen wij de gevraagde 200 stuks prentbriefkaarten, voorstellende het fraaie en nauwkeurig uitgevoerde kaartje van Suriname, vroeger door ons aangekondigd, met het bericht er bij, dat de 500 exemplaren in Suriname reeds lang zijn uitverkocht, waarvan de opbrengst aan de inrichtingen voor melaatschen werd afgedragen.

Aan de bestellingen kan thans door ons worden voldaan, terwijl van nu af, de kaarten, zoolang de voorraad strekt, in *Boeatan*, Plaats 9, Den Haag, te koop zijn of besteld kunnen worden tegen den prijs van *f* 0.15 per stuk. Bestellers, die het kaartje met een gezegeld poststempel uit Suriname wenschten te krijgen, zullen nog wat geduld moeten hebben; de opgave is gedaan.

Het petroleumcongres te Luik.

Met het oog op 't groote belang, dat de petroleumindustrie heeft voor onze Oost-Indische bezittingen, vestigen wij nogmaals de aandacht op het **Internationaal petroleumcongres**, dat den **26 Juni a. s.** te Luik zal aanvangen en tot 1 Juli duren.

Vakmannen zullen daar kunnen profiteeren van eene degelijke studie der vele moeielijke, ten deele nog onopgeloste vraagstukken, die bij het geologisch onderzoek, de ontginning en de exploitatie voorkomen. Belangstellenden zullen er veel kunnen zien en ook hooren uitleggen, wat zij nog niet kenden of niet wisten. Men zal er kennis kunnen maken en zich in betrekking stellen met de voormannen op 't gebied der petroleum-industrie in alle landen der wereld.

Bezoeken aan de goed geslaagde wereldtentoonstelling te Luik zijn aan 't congres verbonden. Verschillende industrieele en wetenschappelijke inrichtingen zullen worden in oogenschouw genomen.

De inschrijvingsprijs tot lid van het congres bedraagt 25 franken. Onder toezending van dit bedrag kan men zich als lid opgeven aan den secretaris-generaal, den heer FERNAND PÈTIT, 95 Chaussée de Wavre te Brussel.

Bij de redactie van het *Koloniaal Weekblad* zijn inschrijvingsbiljetten te krijgen. De voorzitter der redactie van dat blad is lid van het congres-comité en bereid inlichtingen te geven, als ze hem worden gevraagd.

Notulen der zesde Jaarlijksche Algemeene Vergadering,

gehouden te *Apeldoorn* op 3 *Mei* 1905 *Hotel v. d. Burg.*

Aanwezig waren, als afgevaardigden, de heeren:

F. Almerood en *H. W. Praasterrink* voor Amsterdam
O. H. Kuijck, en de dames mevr.
L. A. van Muijden—van Haastert
en mej. *M. A. A. Jonkers.* . . . „ Apeldoorn.
J. Jonker en *L. A. H. Lamie* . „ Arnhem.
J. C. van Rijn . . . . „ Breda.
J. L. Swart, G. E. V. L. van Zuylen, W. van der Zijl . . „ 's Gravenhage
en Mej. *E. A. Haigthon* . . . „
Prof. Mr. *J. E. Heeres* . . . „ Leiden
Jhr. *C. M. E. R. G. von Bose.* „ Nijmegen
J. C. W. Smits . . . . . „ Utrecht
A. Walland. . . . . , . . „ Zutphen

de leden van het Hoofdbestuur Mevr. *N. van Zuylen—Tromp* Presidente, mevr. *J. E. van Oeveren—v. Schaik*, mevr. *A. van Hengst—Haus*, mevr. *M. Ten Bosch—Bosscher* en de HH. *G. A. Scherer*, vice-President, *G. P. H. H. Gongrijp* penningmeester, *L. P. F. Schimpf* secretaris en *J. L. Pierson, K. W. van Muijden, J. H. Cordes*, en de gewone leden de H.H. *E. A. H. van der Heide, P. B. Bruijn van Rozenburg, J. Brouerius van Nidek, J. A. A In 't Velt* en mevr. *H. S. Blekkink—van Eijsden.*

Met een welkomstgroet opende de presidente de vergadering en verzocht den secretaris de notulen der laatste algemeene vergadering, die den 25 April 1904 gehouden was te Amsterdam, voor te lezen. Deze worden goedgekeurd en gearresteerd onder dankbetuiging aan den secretaris.

Thans wordt overgegaan tot de behandeling der agenda.

PUNT I (*Jaarverslag*).

Het jaarverslag, door de presidente voorgelezen, wordt met applaus goedgekeurd.

De heer J. L. Pierson wenscht evenwel, naar aanleiding van den vorm van het uitbrengen van het jaarverslag, te wijzen op het tijdroovende van het voorlezen er van in eene vergadering, en geeft in overweging: in den vervolge het jaarverslag, dat toch altijd eerst in een hoofdbestuursvergadering behandeld moet worden, te doen drukken en in tijds vóór de te houden vergadering te doen verspreiden onder alle leden, zoodat ieder er op zijn gemak kennis van kan nemen en later zijne op- en aanmerkingen in de vergadering kan uitbrengen.

De heer van Zuylen, als afgevaardigde van 's-Gravenhage, stemt hiermede in, doch wenscht naar aanleiding van het voorgelezen jaarverslag het volgende in het midden te brengen: Hij was het Hoofdbestuur persoonlijk dankbaar, dat het daarin den vinger had gelegd op de wonde plek. Meer en meer, zoo zegt in andere woorden het jaarverslag, mag „Oost en West" zich verheugen in toenemende sympathie, doch in de practijk wordt daarvan nog te weinig ondervonden en het ledental blijft stationair.

Waaraan is dit te wijten? Aan de zuivere platonische opvatting, die het grootste deel der leden heeft tegenover de vereeniging. Aan zeer enkelen wordt het overgelaten zich in te spannen voor den bekeeringsarbeid, terwijl het gros meent genoeg gedaan te hebben, door 't lid worden en het betalen der contributie.

De penningmeester, behandelende het voorstel Pierson, vreest, dat dit voorafdrukken en later misschien wijziging van het jaarverslag in de Algemeene Vergadering, tot grootere uitgaven zal leiden.

De heer Pierson acht echter het opdrijven der kosten niet zoo aanzienlijk als de penningmeester en zegt, dat men zou kunnen volstaan met de wijzigingen alleen er bij te drukken.

De heer Smits, afgevaardigde van Utrecht, meenende, dat de notulen ten vorigen jare reeds in het *Koloniaal Weekblad* werden opgenomen, acht het opnieuw voorlezen er van in de vergadering overbodig, daar 't zooveel tijdverlies veroorzaakt. ZEd. verkeert evenwel op een dwaalspoor, want hetgeen verleden jaar in het *Koloniaal Weekblad* voorkwam, waren niet de officieele notulen, doch het verslag van den reporter van het blad; hij kwam dan ook van zijne gedachte terug, toen hem dit duidelijk was uitgelegd.

De Voorziter der redactie-commissie, de heer G. E. V. L. van Zuylen, merkt op, dat de officieele notulen der vergadering en ook het jaarverslag in tijds in het *Koloniaal Weekblad* kunnen worden opgenomen, zoodat ieder lid ze zou kunnen lezen en overdenken.

Daarna stelt de heer Smits voor:

„de notulen zullen voortaan, nadat ze door den secretaris „zijn opgemaakt, door eene commissie van drie, ter vergadering aanwezig geweest zijnde leden, voorloopig „worden gearresteerd en daarna in het Koloniaal Week„blad opgenomen, zoodat ze tot ieders kennis komen."

Nu ontstaat er een korte discussie over de kwestie: of dit voorstel thans in behandeling kon worden genomen, aangezien het niet op de agenda voorkomt. Het voorstel Smits wordt urgent verklaard en daarna aangenomen.

Verder wenscht de vergadering, dat het *jaarverslag* ook voortaan een paar weken vóór de Algemeene Vergadering zal worden gedrukt, en wanneer niemand de voorlezing er van verlangt, daardoor zou geacht worden te zijn voldaan aan art. XV der Statuten, waarna onmiddellijk tot de bespreking kan worden overgegaan.

De heer Walland, afgevaardigde van Zutphen, wenscht, dat tevens de geldelijke-afrekening daarbij gedrukt zal worden, dan kunnen de afdeelingen ook dáárvan kennis nemen en c. q. inlichtingen vragen, nog vóór de jaarlijksche algemeene vergadering.

Conform wordt besloten.

PUNT II.

(*Rekening en Verantwoording van de geldmiddelen der Vereeniging*).

De penningmeester Gonggrijp leest de rekening en verantwoording van het Hoofdbestuur voor, gevolgd door het verslag daarover van de commissie van verificatie, bestaande uit de hh. A. H. G. Fokker, G. E. V. L. van Zuylen en W. van der Zijl.

De rekening en verantwoording wordt volgens dit rapport accoord bevonden. De inkomsten hadden *f* 2209.22 bedragen en de uitgaven *f* 1968.89, zoodat een saldo in kas bevonden werd van *f* 240.33 op ultimo December.

De algemeene vergadering keurt een en ander goed en dechargeert het Hoofdbestuur.

Nog wordt besproken het ter tafel brengen eener begrooting of raming voor het volgende jaar (dus 1906), waartoe in de Algemeene Vergadering te Amsterdam in 1904 besloten was.

Het Hoofdbestuur had echter bij de samenstelling van zulk eene raming zooveel moeilijkheden ondervonden, voortvloeiende uit het nog weinig stabiel zijn van de inkomsten en uitgaven der Vereeniging, dat het voorstelt om in de eerste jaren tot het opmaken daarvan niet overte gaan. Conform wordt besloten.

De heer Walland het woord erlangende, stelt voor, omdat er zoo weinig tijd is en sommige leden weder naar hun woonplaats moeten vertrekken, waar hunne particuliere belangen hen roepen, om eerst punt V der agenda te behandelen, waartoe dan ook door de vergadering besloten wordt.

PUNT V.

(*Voorstel der afdeeling Nijmegen, om de jaarverslagen der afdeelingen steeds door den druk ter kennis van de leden te brengen.*)

De afgevaardigde van Nijmegen, de heer von Bose, licht dit voorstel nader toe als volgt:

„Een jaarverslag heeft waarde . . . of . . . niet. Heeft het „geen waarde . . . laat het achterwege. Heeft 't wèl waarde . . . „dan rijst de vraag: voor wien? Voor 't hoofdbestuur? „Neen! want is de verhouding goed tusschen afdeelings„bestuur en H. B., dan weet dit laatste reeds alles, wat „door de afdeeling verricht is. „Oost en West" werkt „aan haar doel echter met, in en door afdeelingen. Deze „hebben dus te weten, hoe 't staat met hare neven„afdeelingen. Vooral de afdeelingsbesturen moeten op de „hoogte blijven van elkanders vorderingen of achteruit„gang, werken of niet-werken. En wel ter eigen leering.

„Uit de jaarverslagen kan veel ter zake worden geput. „En, mocht met het oog op de onkosten eener verspreiding „in druk der jaarverslagen aan alle leden niet wenschelijk „zijn, zeer zeker geldt dit niet voor eene distributie aan „de afd. besturen.

„Ook het „Koloniaal Weekblad" zou misschien zijne „kolommen ter opname dier verslagen willen openen. „Slechts eens per jaar wordt daartoe gastvrijheid ingeroepen. „En wat de leden eener afdeeling betreft, die verzuimden „een jaarvergadering bij te wonen, deze zullen het jaar„verslag misschien gaarne op hun gemak lezen.

„In ieder geval is 't eene herinnering aan 't bestaan „der afdeeling van „Oost en West", dat dikwijls zelfs „door de leden zelven schijnt vergeten te worden.

„De belangstelling in 't doen en laten der afdeeling te „lezen uit 't verslag, wekt misschien de belangstelling op.

„Ziet men nooit een verslag en hoort men de lezing „daarvan nooit aan, dan verflauwt zeker de belangstelling.

„Op grond van 't aangehaalde dringt de afdeeling „Nijmegen met allen ernst aan op de aanneming van haar „voorstel".

De Heer Walland dient namens „Zutphen" hierop het volgende amendement in:

„Jaarlijks, vóór de te houden Algemeene Vergadering „zullen de jaarverslagen der Afdeelingen, ingevolge art. „6 van het Huishoudelijk regelement, bij het Hoofdbestuur „ontvangen, met de rekening en verantwoording, bedoeld „bij art. XV sub 2 der statuten, door den druk ter kennis „van de leden worden gebracht."

De voorzitter der redactie-commissie, de heer van Zuylen, oppert eenige bezwaren tegen het voorstel en 't amendement. Afzonderlijk drukken en verspreiden kost veel geld aan 't zetten en de kassen zijn niet ruim voorzien. Wat betreft de opname in extenso van al de Afdeelingsverslagen in het Weekblad heeft hij de volgende bedenkingen: Het aantal afdeelingen is nu nog gering, maar toch zou hij het voor 't blad niet goed achten, wanneer in den loop der maand Maart van elk jaar een reeks van plus-minus elf, nagenoeg eensluidende jaarverslagen, onder elkander of in opvolgende nummers, werden opgenomen. En hoe zou dit moeten gaan, wanneer, zooals we toch hopen, het getal van elf afdeelingen toeneemt en b. v. tot veertig aangroeit?

Spreker begrijpt zeer goed, dat de afdeelingen gekend willen zijn, wat ook te waardeeren is, en stelt daarom voor, daarin te gemoet te komen, doordat in het algemeen jaarverslag „*iedere afdeeling afzonderlijk door het Hoofdbestuur wordt vermeld, daarbij aangevende, wat in 't bijzonder door haar verricht is.*" Bij opname in 't Koloniaal Weekblad van het Algemeen Jaarverslag zal dan aan den billijken eisch van de Afdeelingen Nijmegen en Zutphen worden voldaan.

De Presidente geeft namens het Dagelijksch Bestuur de verzekering der volle waardeering van den arbeid der Afdeelingen, doch daar de meeste afdeelings-verslagen op elkander geleken, had men besloten in den regel slechts datgene daaruit over te nemen, wat in 't algemeene jaarverslag past.

De heer Walland stelt nu voor, om de door den heer van Zuylen voorgestelde wijze van algemeene verspreiding van 't bijzonder belangrijke uit de afdeelingsverslagen, eerst als proef te doen plaats hebben, hetgeen goedgekeurd wordt door de vergadering.

PUNT III.

A. (*Verkiezing van 4 Hoofdbestuursleden ter vervanging van de 4 aftredenden: de H.H. Prof. Mr. J. E. Heeres en G. P. H. H. Gonggryp én de dames N. van Zuylen—Tromp en M. ten Bosch—Bosscher, die echter allen herkiesbaar zijn; en van een lid ter vervanging van wijlen den heer W. van Esveld*).

De Presidente herdenkt nogmaals in waardeerende bewoordingen wijlen den heer W. van Esveld en drukt diep leedwezen uit over het verlies, dat de Vereeniging in het verscheiden van dit hoofdbestuurslid heeft geleden.

Volgens art. XV der statuten hebben de vertegenwoordigde afdeelingen recht op het uitbrengen van 35 stemmen; hiervan werden uitgebracht op den heer E. A. H. van der Heide 19 stemmen,

den heer	H. Th. Rolandus	14	„
„ „	G. E. V. L. van Zuylen	1	„
„ „	Prof. Mr. J. E. Heeres	30	„
„ „	W. van der Zijl	3	„
„ „	G. G. van Buttingha Wichers	3	„
Mevrouw	M. ten Bosch—Bosscher	32	„
„	N. van Zuylen—Tromp	31	„
en den heer	G. P. H. H. Gonggrijp	32	„

zoodat werden gekozen de HH. E. A. H. van der Heide, Prof. Mr. J. E. Heeres, G. P. H. H. Gonggrijp en de dames mevr. M. ten Bosch—Bosscher en mevr. N. van Zuylen—Tromp.

De gekozen leden, allen ter vergadering aanwezig, verklaren de benoeming aan te nemen.

De afdeelingen „Rotterdam" en „Groningen en ommelanden", rechthebbende respectievelijk op 4 en 1 stem, waren niet ter vergadering vertegenwoordigd.

B. (*Benoeming eener* **Commissie tot onderzoek** *der Rekening en Verantwoording van de geldmiddelen der Vereeniging*).

Dezelfde commissie, die ditmaal de rekening en verantwoording had nagezien, wordt herbenoemd, alzoo de HH.: G. E. V. L. van Zuylen, A. H. G. Fokker en W. van der Zijl.

PUNT IV.

(*Verslag van het beheer der obligatieleening van het gebouw Laan van Meerdervoort* 195).

De Commissie, die bovenstaande rekening had geverifieerd, bestaande uit de Heeren *G. P. H. H Gonggrijp*, en *L. P. F. Schimpf* leden van het Hoofdbestuur en den Heer *H. G. Tersteeg*, daartoe mede door het Dagelijksch Bestuur uitgenoodigd, heeft het volgende verslag schriftelijk uitgebracht:

'sGravenhage, 29 April 1905.

Verslag van de Commissie van verificatie der rekening en verantwoording van de obligatieleening groot *f* 5000, goedgekeurd in het jaar 1900 den 9 Februari.

De eerste ondergeteekende, bijgestaan door de HH. Tersteeg en Schimpf, heeft de rekening en verantwoording bovenbedoeld nagezien en geheel in orde bevonden.

Uit de hierbij overgelegde, vergelijkende balans met

winst- en verliesrekening zal het uwe vereeniging blijken, dat wederom op een goeden vooruitgang kan worden gewezen.

Daar de maand April nog niet geheel is verstreken en de rekening, dus niet over een vol jaar kan loopen, is deze ditmaal afgesloten op Ultimo Maart 1905. Het geld in deposito ad *f* 3218.02 is ons gebleken aanwezig te zijn.

De oprichtingskosten ad 87.80 zijn geheel afgeschreven, zooals de uitrustingskosten van den groom ad *f* 25.05; eveneens het saldo verlies over 1904 ad *f* 88.05, terwijl voor aankoop van meerder meubilair is uitgegeven een bedrag van *f* 512.12½.

De inventaris van het gebouw, wordt geschat op *f* 3335.15½, zoodat met de nog te ontvangen interest van *f* 32 en de in de restaurant in voorraad zijnde provisiën ad *f* 150.—, het gezamelijk bezit thans bedraagt *f* 6735.17½.

Voor dit verkregen resultaat, komt naar ons gevoelen aan Mevrouw M. Ten Bosch—Bosscher een woord van bijzonderen dank toe. Voor de wijze van zuinig beheer, welke voorbeeldig genoemd kan worden, verdient genoemde dame allen lof.

Blijkens het rapport over de exploitatie van een eigen Vereenigingslokaal met restaurant enz. uitgebracht in de algemeene vergadering van aandeelhouders in de gemelde obligatieleening van *f* 5000 dd. 19 Maart 1903, zijn door de eigenaren *aan de vereeniging* *f* 250.— aan obligatiën geschonken.

Wenschelijk komt het ons voor ook dit geldswaardig bezit, als komende in mindering der obligatieleening, in bewaring te geven bij een der bankinstellingen, waar de overige geldwaarden gedeponeerd zijn.

Ten slotte geeft de Commissie in overweging, na het bekomen gunstige resultaat over het afgeloopen boekjaar (dat slechts uit elf maanden bestaat), aan de houders der obligatiën, uit te keeren 4 pct. rente tegen intrekking van coupon no. 2.

De Commissie van verificatie
(w.g) Gonggrijp, Schimpf, Tersteeg.

De Presidente is van meening, dat bij het vaststellen der rente ook de obligatiehouders dienen te worden gekend.

De heer van Zuylen merkt echter op, dat volgens de voorwaarden, vastgesteld bij de uitgifte der obligatieleening, en op de obligatiën gedrukt, het hoofdbestuur uit moet maken, hoeveel rente uitbetaald kan worden.

In verband met hetgeen door de Presidente was aangevoerd, komt echter de vraag ter sprake: of het niet voegzaam zou zijn, behalve in deze vergadering, ook in een daartoe opgeroepen samenkomst der houders van obligatiën, dit rapport en deze rekening en verantwoording ter tafel te brengen? Rechtens was men daartoe wel niet verplicht, dit werd algemeen ingestemd, doch er bestonden ook geen bedenkingen tegen om het te doen.

Van de bestuurstafel werd te kennen gegeven, dat reeds eenigen tijd geleden eene oproeping van obligatiehouders had plaats gehad, met het doel hen op de hoogte te stellen van den gang van zaken, maar dat verschillende redenen toen tot het uitstel aanleiding hebben gegeven. Die oproeping zal nu echter spoedig op nieuw geschieden.

PUNT VI. (*Rondvraag*).

Bij de rondvraag van de presidente: of iemand nog iets in het belang der Vereeniging heeft voor te stellen of op te merken, bespreekt de heer von Bose, de wijze van afdragen der contributiën van de afdeelingen aan het Hoofdbestuur en vindt, dat er vele bezwaren zijn om dit te doen overeenkomsig het voorstel van de Commissie van Verificatie, uitgebracht in de Algemeene Vergadering van 25 April 1904 te Amsterdam. De HH. Smits, Gonggrijp en van der Zijl hielden hierover een kort debat, dat eindigde, toen de Presidente verklaarde: dat de uitvoering van dat voorstel slechts als proef had gediend, doch nu deze geheel mislukt was, er in den vervolge niet meer naar behoefde gehandeld te worden. Het beste zal zijn om het quantum der contributie voor de op 2 Januari aanwezige leden vóór 31 Maart bij het hoofdbestuur te storten en dat voor de in den loop van het jaar nieuwbijkomende leden tot op 1 October, vóór 1 November. De vergadering vereenigt zich hiermede.

Thans vraagt de heer Almerood, afgevaardigde van „Amsterdam": of het geen zaak is om, in het belang der emigratie van Hollanders naar de kolonie Suriname, thans, nu het nog tijd is, maatregelen te treffen? ZEd. wijst daarbij op de uitgstrekte velden, geschikt voor den landbouw, die, om ze niet braak te laten liggen, voetstoots aan gewezen koelies, uit Java en Engelsch-Indië geëmigreerd, worden uitgegeven. Hij zou gaarne zien, dat het der Vereeniging „Oost en West" mocht gelukken de Regeering er toe te brengen, om een uitgestrektheid gronds, b. v. van duizend Hectaren, van de beste gronden nabij den aangelegden spoorweg, te reserveeren voor Hollandsche immigranten. Hij drukt zijn leedwezen uit, dat zijne landgenooten, in tegenstelling met de Engelschen, juist hunne koloniën voorbijzien om in den vreemde, b. v. Noord-Amerika, waar zij zonder inlichtingen, bona fide in de handen vliegen van geslepen bedriegers al hun hebben en houden in minder dan geen tijd te verliezen. De kolonie heeft krachten noodig, en inlichtingen zijn genoeg te verkrijgen, alvorens te besluiten er heen te gaan. Mocht de Vereeniging het zoover brengen bij de Regeering en bij de Hollanders, de kolonisatie te bevorderen, dan zou zij een weldaad bewezen hebben aan de kolonie en aan de immigranten, die dikwijls in hun eigen land geen voldoende brood hebben.

De Heer van Zuylen, afgevaardigde der Afdeeling 'sGravenhage, tevens Voorzitter der Redactie-Commissie, komt op voor de goede rechten der Javaansche en Britsch-Indische ingezetenen van Suriname, doch meent, dat er nog terrein genoeg ginds in voorraad is, om voor Hollandsche immigranten een gedeelte te reserveeren. Hij geeft den heer Almerood in overweging dit onderwerp nader uit te werken, dan zal de Commissie het gaarne in het Koloniaal Weekblad opnemen.

De Heer Almerood geeft te kennen reeds meermalen persoonlijk pogingen in de pers te hebben aangewend, doch zonder succes; hij wilde echter gaarne ook nu nog overwegen, of hij aan het verzoek der Redactie-Commissie zou kunnen voldoen.

De Presidente ondersteunt het denkbeeld om de zaak in het Koloniaal Weekblad te behandelen; na toelichting van verschillende zijden, zou dan in een volgende Hoofdbestuursvergadering kunnen worden overwogen: of er motieven zijn om stappen bij de Regeering te doen?

Door den Voorzitter van den Raad van Beheer der N. V. »Boeatan« wordt ter sprake gebracht het reeds, na het voorlezen der notulen, door den heer van der Heide aangevoerde denkbeeld: spoedige oprichting van een filiaal van Boeatan te Amsterdam.

De N. V. zal eerstdaags de 5e en 6e Serie van haar kapitaal uitgeven en dan ook de medewerking der Afdeeling Amsterdam inroepen tot het plaatsen van aandeelen. Zijn die f 10000 geplaatst, dan is er meer ruimte van actie en zal krachtig kunnen worden meegewerkt om Amsterdam een filiaal te bezorgen.

Niemand verder het woord verlangende, brengt de heer van der Heide dank aan de Presidente voor hare leiding der vergadering en wordt de vergadering daarna gesloten.

De Commissie voor de redactie der notulen
(*w. g.*) N. VAN ZUYLEN—TROMP.
G. A. SCHERER.
L. P. F. SCHIMPF, *Secretaris.*

Week-Overzicht.

Naar aanleiding van hetgeen den heer Vierhout, als redacteur van de *Locomotief* is overkomen — hij werd zooals men weet in gijzeling gesteld wegens de weigering om den schrijver te noemen van een paar artikelen in zijn blad, waarin defensie-geheimen zouden zijn onthuld — is het een en ander in de bladen geschreven, waardoor eenig nader licht in de zaak is ontstoken of liever gezegd: het zaakje nog een beetje duisterder geworden is dan het reeds was. De, zooals thans gebleken is, zoogenaamde defensie-geheimen, waren niet anders dan berichten betreffende de verplaatsing van troepen, met het oog op de handhaving der neutraliteit, berichten, die met het oog op voorbereidende maatregelen enzoovoort toch voor de omgeving niet geheim konden blijven en door elk verslaggever worden verstrekt. Sedert de verschijning van het laatste desbetreffende artikel in de *Locomotief* werd eerst door de indische regeering aan de dagbladen het verbod uitgevaardigd van opname van stukken, betrekking hebbende op verplaatsing van troepen en schepen. Wij kunnen ons dus niet begrijpen op welke gronden het optreden van den semarangschen raad van justitie is gebaseerd, toen deze den vertegenwoordiger der maatschappij tot exploitatie van het dagblad *de Locomotief* in rechten aansprak, waarbij de heer Vierhout als getuige gehoord, weigerde den naam van zijn zegsman te noemen, en uithoofde van die weigering voor onbepaalden tijd gegijzeld werd tot tijd en wijle hij zich zou hebben bedacht. Er is hier te lande de vrees geuit, dat de minder begrijpelijke houding van den semarangschen Raad zou moeten worden verklaard door een ingrijpen van de zijde der indische regeering. Een deputatie van den Nederlandschen Journalistenkring heeft zich dan ook tot den minister van koloniën gewend, die ter zake mededeelde van het onderhavige geval niet meer te weten dan de heeren zelven, maar de verzekering gaf dat inmenging van bestuurswege in rechtzaken niet mag worden geduld.

Zou de heer van Heutsz in deze zijn boekje zijn te buiten gegaan? Laat ons voorzichtig wezen en nadere berichten afwachten.

Den 17en dezer zou de vice-admiraal Snethlage de terugreis naar patria aanvaarden, gelijk met twee onzer kruisers, zoodat het auxiliair eskader in de indische wateren dan weer op de normale sterkte van zes eenheden zal zijn teruggebracht. Ook de Engelschen sturen, nu Ruslands macht ter zee voor geruimen tijd gebroken is, een groot deel van hun vloot in de oost-aziatische wateren naar huis toe, en behouden daar slechts hunner kruisers. Of de Amerikanen dit voorbeeld zullen volgen en de onlangs aangekomen slagschepen, waardoor hun aantal voor Manilla tot vijf aangroeide, den terugtocht over den Stillen Oceaan zullen doen aanvaarden? Mogelijk wel, nu 't wellicht aan Roosevelt als bemiddelaar zal gelukken een einde te maken aan een oorlog, die hoezeer met succes gevoerd, den Japanners toch ook duur te staan komt en nog lang zal heugen.

De minister van koloniën heeft aan den kerkeraad der gereformeerde kerk te Hoogeveen het bericht doen toekomen van de verwonding van den zendeling Ds. K. Wielenga, van Kampen, te Kabaniroe op Soemba bij gelegenheid van een amokpartij. De amokmakers brachten den heer W. een lichte verwonding toe en verbrandden zijn woning (ziekenhuisje) te Pejetie. Nadere bijzonderheden ontbraken nog.

Het *Vaderland*, dat wist mede te deelen, dat de keuze van een nieuwen gouverneur van Suriname, ter vervanging van den heer Lely, zich bepaalt tot de heeren Mr. Schoch en Mr. Gastman, voegde nog daaraan toe, dat er meer *papabili* waren voor het gouvernementschap, die echter niet in aanmerking wenschten te komen, zooals de heeren Mr. W. A. van Emden, oud. kantonrechter te Paramaribo, Mr. G. A. Barnet Lyon, oud. agent-generaal voor de immigratie aldaar en mr. A. C. Wesenhagen, auditeur-militair alhier. De laatste zou een ernstige candidaat zijn geweest, maar voor de eer bedankt hebben.

Uit de Pers. Een krachtiger vloot voor Oost-Indië *Nieuwe Cour.* van 8 dezer. Transcendentale critiek id. id. De post in Indië. *Alg. Hbl.* van 7 dezer. De positie der vreemde oosterlingen in Indië id. id. Opheffing van de militaire bezetting te Bolaäng Monggondou. *Vaderland* van 7 dezer.

In het ochtendblad van de *Nieuwe* van den 7en dezer bepleit de heer van der Elst de oprichting eener krachtiger vloot voor Oost-Indië. Hij wijst er op, hoe van de zes schepen, waaruit het auxiliair eskader moet zijn samengesteld, nog wel een 15 tot 20 jaren vier kruisers van het type »Holland« zullen zijn, met geringe gevechtswaarde voor de verdediging, welke dus nagenoeg uitsluitend zou komen te rusten op twee pantserschepen, wijst op het groote belang, dat ons land heeft bij het behoud der koloniën en vraagt dan ten slotte:

»Zou de geheele Pers den reuzenstrijd niet aandurven om het gansche volk en zijn afgevaardigden te overtuigen, dat zij de marinebelangen, en dus ook de belangen onzer koloniën, grootendeels veronachtzamen, en dat het treurige spel dat ieder jaar bij het behandelen der marinebegrooting wordt gespeeld, der bezitster van wellicht het schoonste eilandenrijk op aarde onwaardig is?

Is de Nederlandsche natie overtuigd, dat de vloot welke haar bezittingen en kust moet verdedigen, te eenenmale onvoldoende is voor haar moeilijke taak in oorlogstijd, dan zal neen dan moet zij omzien naar middelen om die vloot zoo krachtig mogelijk te maken op straffe haar koloniën te verliezen en haar ouden voorganger in grootheid, Spanje, na te sukkelen op den weg der „nations éteintes".

Zoolang arbitrage bij alle mogelijke geschillen die zich tusschen natiën kunnen voordoen, niet verplichtend is gesteld, zoo lang dient Nederland zijn goed recht met het zwaard te kunnen verdedigen. Nog is het, hopen wij, niet te laat om doortastende maatregelen te nemen; aan de geheele Pers thans het woord, zij kan die reuzentaak volvoeren als zij wil!"

Wij hebben indertijd van de critiek van de *Nieuwe* op een artikel van den heer Mr. P. Brooshooft in de *Beweging*, ten betooge dat de heer van Heuts niet de rechte man op de rechte plaats zou wezen, in ons overzicht melding gemaakt. De heer Brooshooft heeft op die critiek in het Juni-nummer van de *Beweging* gediend van antwoord en de *Nieuwe* gaf hierop in haar avondblad van den 7en dezer hare dupliek. Beide partijen behouden het eenmaal ingenomen standpunt, nu de *Nieuwe* bovendien niet wil ingaan op Mr. B's voorstel om samen ten strijde te trekken en dit denkbeeld als volgt van de hand wijst:

»Op gevaar af de ons door den heer Brooshooft in het verschiet gestelde »voldoening« mis te loopen wanneer »na een jaar of vier, vijf, de boel in Indië geheel spaak loopt« en wij niet met hem »bijtijds hebben gewaarschuwd«, — meenen wij daarom zijn, overigens in welwillende bewoordingen gestelde uitnoodiging om gezamenlijk tegen Van Heutsz te gaan protesteeren, te moeten afslaan.«

De kwestie zelve kent men. Beide partijen keuren het plannetje om een uitvoerrecht op copra te heffen af, maar terwijl de heer B. op dat plan alleen reeds, in verband met zijne geringe sympathie voor den tegenwoordigen gouverneur-generaal, concludeert tot diens volslagen ongeschiktheid voor zijn hooge betrekking, meent de *Nieuwe*, dat voor zulk een vernietigende critiek op het oogenblik nog absoluut geen grond is.

De post in Indië laat te wenschen over schreef het *Hbl.* en we weten bij ondervinding, dat die instelling verre van volmaakt is. Maar wordt er niet ook wel wat erg gauw gemopperd in Indië? Men lette eens op de verslagen en het aantal ingekomen en gegrond bevonden klachten.

Is er wel één onzer hier in Nederland, die zich niet wel eens over een bokkesprongetje van de post heeft te beklagen gehad? En gaan we daarom op die post afgeven als 'n volslagen prullig instituut? Neen, hier ergeren we ons 'n vijf minuten om de volgende vijf minuten reeds onze ergernis te vergeten door de afwisselingen van het dagelijksch leven, maar in een koloniale maatschappij behoort zoo'n ergernisje dikwerf helaas! tot de gezochte afwisselingen, die wat emotie geven moeten.

We zijn 't volkomen met den schrijver van 't *Hbl.* eens, waar deze opmerkt; dat »op *elk* gebied in Indië . . . ambtenaren noodig (zijn), die men, ook ten aanzien van hunnen ijver en hunne plichtsbetrachting, volkomen vertrouwen kan,« maar meenen, dat, vooral wij hier *outsiders*, voorzichtig moeten zijn met het uitspreken van ons oordeel over een tak van dienst in Indië, die uitteraard overal ter wereld wat op zijn kerfstok heeft en hebben moet. Niets is volmaakt, ook de post in Indië zeker niet. Maar laten wij hier, nu niet ook nog die luitjes hard vallen. Ze kunnen 't in dat opzicht in de kolonie best zonder ons af.

Naar aanleiding van een artikel in de *Java Bode* over de positie, die de vreemde oosterlingen in onze kolonie innemen, en bij dezen verbittering wekt wegens de beperkende bepalingen, waaraan zij zich hebben te onderwerpen, merkt het *Hbl.* het volgende op:

»De redactie van de *Java Bode* meent, dat er »wellicht, zonder een algemeen beginsel prijs te geven, voor te goeder naam en faam bekend staande Arabieren iets te doen is, waardoor tevens de bovenbedoelde verbittering zoude worden weggenomen", en meent voorts dat het oogenblik bijzonder gunstig is om de immigratie van alle vreemde oosterlingen op Java voor goed te sluiten.

Wat ons betreft, — wij staan meer aan de zijde van den zeer bekwamen Atjeh-correspondent van de *Nieuwe Courant*, die dezer dagen (no. van 26 Mei) sprak van »een verkeerd politiek beleid, dat aan afkeurenswaardige tradities zekere rechtsgronden ontleend, die wij, Nederlanders, in het omgekeerde geval niet zouden willen erkennen: dat wij, als ras, per se superieur zijn". Kon men vroeger zonder bezwaar zoodanige meening aan Chineezen (en Arabieren) opdringen ..... de toestanden, zooals die zich in de laatste jaren in het Oosten onthebben, verdragen zich daarmede op den duur niet".

Het *Hbl.* meent, dat het nu maar uit moet wezen met al die bepalingen betreffende het wonen in bepaalde wijken en zoo meer, voor de menschen, die nu eenmaal in onze kolonie zijn toegelaten en gevestigd:

»Het is alles, naar het ons toeschijnt, eene uiting van vrees .... maar met averechtsche uitwerking. Vreest men de immigratie van vreemde oosterlingen op Java — dat men haar dan beperke of geheel verbiede; maar wie zich eenmaal onder de schaduw van de Nederlandsche vlag gevestigd heeft, mag met recht eischen dat hij niet geplaagd en vernederd wordt.

Laat hun, die toch óók de onderdanen zijn van onze regeering, zooveel mogelijk vrijheid .... met het noodige toezicht dat zij van die vrijheid geen misbruik maken. Dat schijnt ons beter stelsel dan het tot nu toe gevolgde, dat nog een overblijfsel is van de oude Oost-Indische Compagnie. Is het toch eigenlijk niet bespottelijk, dat een fabriekje in de binnenlanden geen gebruik mag maken van de diensten van een Chineeschen machinist?

Het wordt tijd, dat wij ook ten aanzien van vreemde oosterlingen, in Indië wonende, wat liberaler opvattingen gaan huldigen en niet integendeel, alles doen om hen te maken tot vijanden van ons gezag«.

In het *Vaderland* van den 7en dezer waarschuwt de oud-resident van Menado, E. J. Jellesma, tegen overhaasting, naar aanleiding van het bericht betreffende de intrekking der militaire bezetting van Bolaäng Monggondou. In elk geval behoort zijns inziens die intrekking gepaard te gaan met eene uitbreiding van het korps gewapende politiedienaren voor die streek, welke, gelijk hij uiteenzet, reeds heel wat onrust heeft gebaard.

Oost-Indische berichten.

Op de **Bataksche Hoogvlakte** zal dan toch een vast kampement gebouwd worden, niettegenstaande de gewestelijk militaire commandant had voorgesteld het op geregelde tijden uitzenden van patrouilles van uit Medan. Dit bericht bracht ons de laatste *Deli-Ct.*; het blad vermeldde echter er niet bij of de landvoogd zich reeds met deze versterking tegen den inlandschen vijand heeft kunnen vereenigen.

Op **Atjeh** heeft de overgave van het bestuur met de gewone formaliteiten plaats gehad. De nieuwe gouverneur gaf te kennen dat het zijn streven zal zijn de geheele pacificatie te volbrengen.

Moge zulks in een niet al te verwijderd tijdstip plaats hebben!

In het *Soer, Hbl.* komt een artikel voor over hervormingen van en toevoeging van de **Koningin Wilhelminaschool** te Batavia, welke in de pen zonden zijn.

Deze hervorming zou bestaan in de opheffing van den handelscursus, zooals deze thans aan de 2de klasse van de H. B. S. aansluit en de oprichting van een nieuwen cursus, welke hoogər staat en waar slechts zouden kunnen worden toegelaten leerlingen, die met vrucht het onderwijs in de 3de klasse eener H. B. S. hebben gevolgd. Dit denkbeeld is evenwel niet nieuw en werd reeds bij de oprichting van de school ontworpen. Mocht door de regeering bezwaar worden gemaakt, dan zal dit slechts zijn van financieelen aard, maar wanneer het schema van den directeur der K. W. S. in zijn geheel wordt aangenomen, dan worden die meerdere uitgaven op andere wijze ruimschoots teruggevonden.

Dit schema komt hierop neer dat de H. B, S met 3-jarigen cursus de hoofdzaak zal blijven en daaraan een 3tal inrichtingen zullen worden verbonden, welke, op zich zelven staande, belangrijke bedragen van de schatkist zullen eischen.

De eerste is de reeds genoemde handelsschool, de tweede de zeevaartkundige cursus. De derde de normaalschool voor onderwijzers. Ook deze toevoegingen zijn niet nieuw, uitgezonderd die van den zeevaartkundigen cursus; bepaald nieuwe plannen zijn 't dan niet, zooals het *Soer. Hbl.* ze noemt, daar de twee andere plannen betreffende de handelsschool en de normaalschool uit het stof der archieven zijn opgehaald.

Onder den titel: **„Het gesol met ons onderwijs"** beklaagt zich de *Sem. Ct.* over de weinige stiptheid, waarmede al de reglementen bij het departement van onderwijs worden gehandhaafd en het gemis van eene leidende en logische gedachte, die men er vaak waarneemt, bij het behandelen van vrij belangrijke aangelegenheden. De inspecteurs, beter dan het departement vertrouwd met de nooden en behoeften van het onderwijs, hebben slechts een adviseerende stem, vaak een stem van dien eens roepende in de woestijn; gewestelijke en plaatselijke besturen en schoolcommissies, benevens het departement van O. E. en N., regelen alles en daardoor dreigt het onderwijs een warboel te worden. Wat doet het er toe, of onderwijs bij Justitie komt, dan wel een afzonderlijk departement blijft uitmaken, wanneer de reglementen toch niet worden nagekomen.

Het blad citeert een dergelijke onregelmatigheid, door een geval te vermelden, waarbij wegens het aanwezig zijn op een plaats van 20 europeesche kinderen, die in de termen vielen, een openbare school werd geopend en een onderwijzer werd benoemd.

Wegens gebrek aan eene woning voor dezen onderwijzer en zijne familie, zou hij zich ergens in een nog al primitief onderdakje behelpen en zijn gezin op zijn vorige standplaats achterlaten. Maar in plaats nu van daarin te voorzien, wil men 't op een accoordje gooien, door n. l. geheel strijdig met het reglement de school te doen aanvangen om 9 uur en te doen eindigen om half 3. De onderwijzer kan dan op Kendal wonen, terwijl men dan meteen kan zien of de bevolking der school wel van blijvenden aard is, waarvan men bij de oprichting natuurlijk uitging.

Hetzelfde blad weet verder te vertellen dat op 't oogenblik op Midden-Java twee particuliere meisjesscholen zijn waar een onderwijzeres zonder hoofdacte reeds langer dan een jaar aan 't hoofd staat onder sanctie van het departement.

Het blad vraagt of de wettelijke bepalingen ook niet voor de regeering zijn geschreven?

Waar geen woning is voor een onderwijzer, wijzigt men slechts de schooluren.

De aanstaande **inlandsche kunstnijverheids-tentoonstelling** te Soerabaja belooft dan toch schitterend te zullen worden. Aanvankelijk werd wel eens weinig gevreesd, daar er zoo weinig aanvragen om plaatsing inkwamen, maar nu komt er zelfs plaats te kort.

Van alle deelen van den archipel komen inzendingen in; vooral die van Palembang zijn merkwaardig. Van dit gewest zijn 32 groote kisten met goederen ontvangen, ter waarde van f 17.000, gevuld met zijden kains, slendangs, waarvan een groote partij met gouddraad, weven goederen (songkets), oude zijden goederen, afkomstig van de grooten uit den sultanstijd; kant en borduurwerk, ivoor-, lak- en vlechtwerk, prachtige modellen van wapens, woningen en prauwen; koperwerk en de heerlijke kroepoek palembang. Ook 18 Palembangers komen mede, onder wie één borduurster en één vlechter,

Uit Soekapoera (Preanger) is een prachtige bezending vlechtwerk en hoorn snijwerk aangekomen; van Siloengkang bij Padang allerlei soort weefsels, tafelloopers, stoelkleedjes, theedoekjes, draperieën en de beroemde angkins (ceintuurs) voor dames). Ook twee loterijen van voorwerpen van kunstnijverheid zullen worden gehouden.

Wat de tentoonstelling van kunstnijverheid te Bandoeng betreft, licht de *Javabode* in eene nabetrachting toe, daar eigenlijk weinig was, dat wees op echte inlandsche „kunstnijverheid". De werkelijk fraaie weefsels, onder toezicht van de zoo artistiek begaafde mevrouw Mot... door geroutineerde inlandsche vrouwen vervaardigd, tuigden al te zeer van europeeschen invloed, zoomede prachtige teekeningen naar europeesche modellen. De aanwezige sarongs en slendangs gaven echter veel eigen en bepaaldelijk schoone batikmotieven te zien. Eenige granieten beeldjes van een kunstenaar uit Tjimahi en enkele merkwaardige producten van houtsneekunst, onberispelijk afgewerkt, van Japara, maakten wel de glanspunten uit van deze bescheiden *pagelaran*.

Er werd echter veel gemist, zegt de *Javabode*. Toch kwam de zwaardveger, anders geen onverdienstelijk werkman op Java, in de Preanger zelfs als vakman zeer gezocht, weinig of in 't geheel niet uit. Zijn krissen, klewangs, pieken, zijn pamorwapenen schitterden door afwezigheid. Toch wordt hier over 't algemeen kunst en gratie besteed.

Hetzelfde viel op te merken omtrent taroempa's, zadels en sjabrakken. Er was weinig te zien van de bekende symetrische figuren in vlechtwerk aangebracht of van fraaie, zoo verschillende dessins, in wandbekleeding kunstig gevlochten.

Koperslagerswerk was niet vertegenwoordigd. Aan geelgieters niet gedacht, evenmin aan diamantslijpers. Voorwerpen van hoorn ontbraken. Evenzoo Singaparna's beroemd mandenwerk. Van goed- en zilversmeedkunst was weinig te zien. Van kantwerken, ververij, van kunstdraaien, van meubelen, niets.

Hoeden-fabricage en kleedermakerij en wat al niet meer had de belangstelling blijkbaar niet getrokken. Naar ledigheid was in 't geheel niet gestreefd. Volslagen ... selloosheid domineerde. En kunst en smaak hadden altijd voorgezeten, o. a. niet bij de tjonto's van ... peesche tabaksbereiding. Op het ruime voorplein had ... de nijveren hun vak kunnen uitoefenen, hetgeen toch zoo'n aantrekkelijkheid geeft. Men aanschouwt dan gereedschap, hunne wijze van werken en woont de wording der producten bij.

Maar ook hieraan had men niet gedacht. Dat een Kunstkring zich niet onledig houdt met metselsteenen, pannen, pottenbakken, kalkbranden, steenhouwen, ... bereiding, netten knoopen enz. is te verdedigen, al ... niet worden ontkend, dat ook deze industriën aanmoediging behoeven, maar de *Kunstkring* was ook niet aan huisvlijt indachtig, die vooral in de Preanger zoo ... meen wordt aangetroffen. En heel wat smaak legt de Soendanees aan den dag bij 't vervaardigen van vogelkooien, wandelstokken en kunstbloemen, zegt het ...

Verder miste men het zoeken van débouchés, ten ... door verloten en verkoopen ter tentoonstelling. Naar ... voer werd niet gevraagd; alleen Chineezen traden al eens bemiddelend op, o. a. door verzending van ... werk naar Singapore.

Het blad geeft daarna den raad zich persoonlijk in verbinding te stellen met de nijveren, wanneer men werkelijk de inlandsche kunstnijverheid wil aanmoedigen. Het doen blijken van bepaalde belangstelling eischt altijd veel toewijding. Door zorgvuldige navraag, ... practische aanwijzingen, door 't goedkoop verstrekken van grondstof — door de nijveren meestal te duur ... Chineezen en Arabieren gekocht — en ook door 't aanwijzen of verstrekken van beter gereedschap wordt ... zaak zeer zeker goed gediend.

Voor de z.g. „schools of arts" is de inlandsche maatschappij, volgens de *Javabode*, nog niet rijp. Voor ambachtsscholen, in de laatste jaren hier en daar opgericht, ... meer te zeggen. Misschien nog allermeest voor het plaatsen van veelbelovende leerlingen bij uitstekende ... mannen, opdat hun kunst behouden blijve en tot hooger ontwikkeling kunne geraken. Voor den inlander ... men in den regel als regel stellen nog geen ... kunst- of schoonheidsleer, maar oefening in de techniek.

Een voorname factor tot aanmoediging van kunstnijverheid is welvaart. Over 't geheel leveren Indië ... steeds geen passend milieu; onze Oost *was* en is ... Nog altijd slepen Europeanen, Chineezen, Arabieren, de Hadji's, als om strijd, wat er aan middelen kon ... het land uit. Er heeft zoo een gestadige aftapping plaats. Tijdens het Hindoe-tijdperk — men denke slechts aan de sierlijke tjandi's en tempels — en nog eenigen tijd later, bloeiden de architectuur en de beeldhouwkunst.

Rijke alleenheerschers en alleenbezitters traden ... Maecenassen op. Dáár viert de kunst hoogtij, waar ... wordt gedreven door de machtige impulsie van een rijken, pracht- en weeldelievenden stand; maar de volken ... Indië streven *en gros* nog niet naar intellectueele ... artistieke ontwikkeling. De kunstproducten vinden ...

geen voldoenden aftrek, hoewel door Boeatan o.i. vooruitzicht komt. De meesten zijn te arm om vooruit te werken; 't gaat gewoonlijk al op bestelling. Indië is voor alsnog nog geen land voor de kunst. Elke min of meer kunstmatige opwekking, elk te ver gedreven streven om haar op te heffen, zal spoedig blijken tevergeefs te zijn. Men dient hier langzaam, stap voor stap te leiden, op te wekken en te stemmen. Geregelde voorschotten zullen al spoedig blijken uit den booze te zijn; zij znllen den inlandschen nijvere nog zorgeloozer en onbetrouwbaarder maken. En hoe geduldig en volhardend de inlander ook werke, hoe juist hij waarneme, hoezeer een enkele veel aanleg toone, men verwachte niet te veel. Den inlandschen kunstenaar ontbreekt nog in voldoende mate de grootsche conceptie, die den kunstenaar bij de gratie van het genie meesterstukken doet scheppen.

Blijkens de *Javabode*, zou de gouverneur-generaal over de **politie-uitbreiding op Sumatra's Oostkust** er anders over denken dan de gewestelijke autoriteit, die tot de uitbreiding heeft geadviseerd. Voorloopig acht de landvoogd een tweede vergrooting van het politiecorps — er werden aanvankelijk 60 man aan toegevoegd — met nog 300 man niet noodzakelijk. En indien al de noodzakelijkheid blijkt, meent zijn Excellentie, dan nog bestaan er voor het gouvernement geen redenen een jaarlijks terugkeerende post van ruim *f* 80.000 plus een som ineens voor het bouwen van politiestations op de begrooting te brengen. De meest-belanghebbenden, dat zijn de maleische vorsten en de planters, zijn er het naast aan toe de kosten te dragen.

De eersten toch genieten, blijkens het oordeel van den landvoogd, uit de landscontracten onevenredig hooge inkomsten, zonder dat zij of hunne rechtstreeksche onderdanen iets bijdragen in de algemeene bestuurskosten en den veiligheidsdienst. De laatsten, die niet minder belang hebben bij geordende toestanden, zouden er wel voor te vinden zijn, de kosten der politie-gebouwen op zich te nemen.

De *Deli-Ct.* is van oordeel dat, wat het eerste gedeelte betreft, in deze materie wel wat met de inlandsche vorsten te regelen valt, maar de wijze waarop de *Javabode* dat doen wil, schijnt het blad bedendelijk twijfelachtig toe. Terwijl het blad op den voorgrond stelt, dat de vorsten van Deli, Langkat, Serdang enz. onevenredig hooge inkomsten hebben, waartegenover geen verplichtingen staan, wil het in het tweede deel van zijn betoog de bevolking ten slotte den last laten dragen. De vorsten zouden belasting gaan heffen van hun rechtstreeksche onderdanen en daarvan een deel als cijns afstaan aan het gouvernement, dat met dezen cijns de politie-uitbreiding zou bekostigen. Omdat de vorsten dus zulke hooge inkomsten trekken uit landbouwconcessies, moeten dus de ingeboren maleiers belasting betalen!!

De *Javabode* acht deze redeneering te recht zeer onlogisch. Zij wil twee ideeën samen koppelen: het doen betalen der politiemacht door de rijke vorsten en het gebruik maken van de tusschenkomst dier vorsten om van de inlandsche bevolking belasting te heffen.

De opinie van den tegenwoordigen landvoogd, dat het beste middel om Indië op te heffen uit den finantieelen nood is, van de ingekomen bevolking een bijdrage te vorderen, waardoor deze bevolking tevens genoodzaakt wordt uit haar apathie te ontwaken en harder aan 't werk te gaan, en de belastingheffing van de inlandsche bevolking door bemiddeling van de hoofden dus in 't midden latende, zoo kan dit toch niet op één lijn gesteld worden met het laten bekostigen der politieuitbreiding op Sumatra's Westkust door de vorsten. Deze twee stelsels staan op ongelijken bodem en kunnen dus moeilijk tot één stelsel worden samengevoegd. En nu het tweede gedeelte:

De planters, die niet minder belang hebben bij geordende toestanden, zullen, rekent de *Javabode* den landvoogd na, de gebouwen wel willen betalen waarin de politiemannen moeten worden gehuisvest.

Vroeger is, meent het *Deli-blad*, reeds van planterszijde aangeboden een politieuitbreiding, die men dringend noodzakelijk achtte, te bekostigen, maar dit werd door de regeering toen niet aangenomen, nu echter door niet de levende politie, maar de doode politiehuizen uit plantersbeurzen te betalen, wil men de onafhankelijkheid van politie en regeering behouden en toch een sommetje als toeslag aanvaarden.

De *Deli-Ct* hoopt dan ook dat de *Java-Bode* op dit punt minder juist is ingelicht, niet omdat de planters niet genegen zouden zijn de regeering te steunen, maar omdat dit peuterwerk het blad tegenstaat bij een nieuw opperbestuur, waarvan in de eerste plaats breedheid werd verwacht.

Reeds geruimen tijd houdt men zich bezig met de vraag: hoe het in belangrijkheid steeds toenemend **Sumatra** van meerdere verbindingswegen en verkeersmiddelen te voorzien, maar steeds moest het streven zijn vooral bij een kostbaren spoorwegaanleg in de eerste plaats die verbindingen te kiezen, die, bij niet onoverkomelijke aanlegkosten, beloven spoedig hunne exploitatiekosten en zoo mogelijk meer op te brengen. Deze overwegingen waren het, die den hoofd-ingenieur van Sumatra's Staatsspoorweg en der Ombilinmijnen H. de Jongh, leidden bij zijne. der regeering aangeboden belangrijke ontwerpen tot **uitbreiding der kolenontginning** en van den **Spoorwegaanleg in Midden Sumatra**.

Deze voorstellen, grootendeels samengaande met de denkbeelden van den landvoogd en door de kans die zij op verwezenlijking hebben, van groot actueel belang, worden door *C. L.* in de *Javabode* van 3 Mei j. l. in groote trekken weergegeven.

Daar het opstel te uitgebreid is, om in onze O. I. berichten in zijn geheel op te nemen, bepalen wij ons er toe, mede te deelen van welke grondstellingen de heer de Jongh uitgaat.

De oostkust van Midden-Sumatra heeft in de groote rivieren en hare affluenten tal van goede waterwegen, uitmondend aan den grooten handelsweg tusschen Europa en Azië. De Westkust is door de Barisan en het Centraal gebergte van de vlakte der Oostkust en hare gemakkelijke verbindingen met de handelswereld gescheiden. De Ombilin-Kwantan (Indragiri) opent eon poort in het Centraal-gebergte, nabij de plaats van haar doorbraak convergeeren de Kampar en de Batang Hari, terwijl vlak aan de andere zijde het Ombilin-kolenveld ligt. Deze door de natuur gegeven aanwijzing moet den spoorweg-aanleg in Midden-Sumatra beheerschen; het kolenveld, de tegenwoordige terminus der westerlijnen, moet in verbinding worden gebracht met die punten aan de Siak-rivier, de Kwantan en de Batang-Hari, waar die rivieren voor eenigzins groote schepen bevaarbaar worden. Profiteerende van de uitmonding der rivieren nabij Singapore, de grootste kolenmarkt van het Oosten, moet een spoorweg-verbinding met de Oostkust in de eerste plaats dienstbaar worden gemaakt aan het kolenvervoer, opdat de met den kolenverkoop te Singapore gemaakte winst de exploitatiekosten van den spoorweg dekke en gerust de inkomsten van de lijn op economisch gebied en de andere baten, voor personen-, goederen- en transitoverkeer, kunnen worden afgemaakt.

Bedoelde punten zijn: Moeara Tebo aan de Batang Hari, Paranap aan de Kwantan, Pekan Baroe aan de Siakrivier, de beide laatste ongeveer 200 K. M., de eerste ± 225 K. M. van Sawah-Loento gelegen.

Als biedende de meeste voordeelen, is in de eerste plaats de keuze gevallen op de lijn Sawah-Loento-Pekan Baroe, in de toekomst door te trekken naar den zuidelijken terminus van het delisch spoorwegnet, terwijl de verbinding Sawah-Loento-Moeara Tebo, eventueel te verlengen tot Paranap en door te trekken naar Palembang, waarmede een lijn van ± 300 K. M. in één etmaal af te leggen, Padang met Palembang zou verbinden, voorloopig tot nader is uitgesteld. De Jongh slaat dus van het kolenveld noordelijk af en niet zooals de heer IJzerman zijn spoorbaan ontwierp over de eerste 75 K.M. langs de Kwantan recht naar het oosten, waardoor zijn geheele tracé een lengte bekwam van ± 300 K.M, waarvan 2/3 gedeelte door de moerassige, met oerwoud bedekte vlakte tusschen Kwantan en Siak. De Jongh bereikt daardoor het dubbele voordeel van een ruim 100 K,M. kortere verbinding met de Siakrivier en van een vasteren bodem voor de te bouwen lijn, zonder dat in het bergachtig gedeelte zwaardere terrein-hindernissen behoeven te worden overwonnen. Hierdoor wordt het verkoopen met winst van de Ombilinkolen te Singapore. mogelijk, de basis, waarop het heele plan is gebouwd. IJzerman: zou, bij een zooveel langere lijn, die mogelijkheid alleen in uitzicht stellen door den koopprijs der kolen aan de mijn te flatteeren.

Daarna treedt schrijver in eene nadere beschouwing van het trace-de Jongh, dat voornamelijk gezocht is met behulp der topografische kaarten, van het transport te water van Pekan Baroe naar Singapore en van de financieele gevolgen, die hem tot de conclusie voert dat de Ombilinkolen met een winst van minstens f 2 per ton te Singapore kunnen worden verkocht, gevende voor 210,000 ton kolen 's jaars een bate van f 420,000, waarbij de inkomsten van de lijn Moeara Kalaban-Pekan Baroe 's jaars opbrengende . . . . f 211,200

dus te zamen een bate geeft van . . . . f 631,200 of ruim 4 pct. van het aanlegkapitaal van 15 millioen gulden, dat noodig zou zijn voor den aanleg van de lijn Moeara Kalaban-Pekan Baroe, den bouw van eenige eenvoudige havenwerken en de uitbreiding van het krachtstation te Sawah Loento, zoodat de geheele onderneming is te rangschikken onder de dadelijk winstgevende, waarvoor met alle recht kan worden geleend. Onder zoo gunstige omstandigheden kan de lang gewenschte verbinding tusschen West- en Oostkust tusschen Padang en Singapore, tot standkomen, een spoorweg worden gabouwd, die een, tot nog toe afgesloten gebied zal openen voor handel en nijverheid, die, in de toekomst doorgetrokken naar Deli, reeds dadelijk zal medewerken tot de ontwikkeling en den bloei van een belangrijk deel van Midden-Sumatra.

Zal Padang en zijn onmiddellijk achterland geen doode uithoek worden, dan dient vóór de opening der Siak-lijn verbetering in den toestand te worden gebracht door:

1°. verlevendiging van de vaart, met verbreking van het drukkend monopolie der Nederlandsche stoomvaartmaatschappijen en 2°. door Padang een kortere en snellere verbinding te geven met het achterland.

Vervolgens licht hij toe, hoe de Emmahaven uit hare isolatie wordt opgeheven en komt hij tot het tweede gedeelte zijner voorstellen, in belangrijkheid noch in urgentie onderdoende voor het voorafgaande: de aanleg van de Soebang-lijn van Padang naar Solok, waarover in een volgend nummer.

Voorloopig trekken de cocosnooten op de Philippijnen nog de meeste aandacht lezen wij in eene correspondentie uit Manilla aan de *Javabode*. Grootsche ondernemingen van dien aard staan op het punt te verijzen. De *Oil Reporter*, een te New-York verschijnend vakblad, wis onlangs te vertellen van eene reusachtige onderneming, die zich eerlang met de klappercultuur in vollen omvang zou gaan bezighouden, dus niet alleen met het planten en oogsten, van de klappers en het opkoopen daarvan, maar ook met het bereiden van olie, boter en zeep en wat verder aan bijproducten te maken zal zijn. Verder wordt gewag gemaakt van een ander plan, n.l. om aan Pagbilio-baai, 6 mijlen van Lucena, in het centrum van een aan klappers overrijk land, een dergelijke fabriek te plaatsen. De maatschappij, die deze onderneming op touw wil zetten, is reeds geconstitueerd en beschikt over het kapitaal van 6 millioen gulden.

Laatste berichten uit O.-I.

Volgens door de *N. R. Ct.* een paar dagen geleden uit Batavia ontvangen draadbericht, werd onze vestiging te Paré—Paré door het volk van Sidenreng aangevallen. De vijanden werden echter teruggeslagen met verlies van 31 man aan dooden (andere telegrammen spreken van 500). Onzerzijds werden twee man gewond. De kampong Paré—Paré werd afgebrand.

Wij zullen de mailberichten moeten afwachten om over het meer of minder belangrijke van dit feit te oordeelen. Al dadelijk blijkt er uit, dat het verzet, dat wij in Zuid-Celebes hebben te wachten grooter zal zijn, dan door enkelen werd vermoed.

Te Atjeh blijkt de oorlog nog steeds noodig om tot pacificatie te komen.

Den 15en Mei werd uit Kota-Radja gemeld:

Door het voortvarend optreden van een patrouille in Koewala Simpang en de Gajoe-colonne onder luitenants Rhemrev en De Jongh Swemer werd een gedeelte der bende van Amanlenteng in het Boergadja-terrein verrast.

In onze handen vielen 23 gesneuvelden, waaronder Amanlenteng, zeven geweren en blanke wapens. Onzerzijds zijn gesneuveld een, gewond vier minderen.

Een groep infanterie onder een amboneesch sergeant is in beneden Tripa door een 50 man sterke bende met den klewang aangevallen. De vijand verloor twaalf dooden. Onzerzijds werden twaalf niet levensgevaarlijk gewond.

Geen geweren werden verloren.

Bij het patrouilleeren in Boven Tripa en van uit Koeala Bee sneuvelden 23 vijanden.

West-Indische Berichten.

Suriname. Het denkbeeld van de *Nieuwe Sur.*, om een monsterpetitie op touw te zetten tot het verkrijgen van gratie voor den, van het smokkelen van opium beschuldigden en deswege veroordeelden koopman, is bij een groot deel van het paramaribosch publiek in goede aarde gevallen. De *Suriname* en de *Surin. Bode* sluiten zich bij het pleit der zustercourant voor den veroordeelde aan. De laatste weet wel, dat het recht zijn beloop moet hebben, maar meent dat er genade bestaat voor den gevallen zondaar.

We betreuren deze beweging, hoezeer we die ook, gelijk gezegd, verklaarbaar achten. Het is niet aangenaam voor het gevoel een man, dien men heden nog de vriendenhand reikte, morgen naar de gevangenis te zien optrekken tot afschrikwekkend voorbeeld. Maar, daar worden sedert jaar en dag breedvoerige betoogen geleverd over de verheffing der moraliteit in de kolonie, waarvoor de eerlijkheid toch zeker wel een der eerste grondslagen is. En nauwelijks is bij rechterlijke beslissing een zaakje ten nadeele van den goeden naam en de positie van een, tot nu toe algemeen geacht man berecht, of daar komen ze van alle kanten aandragen met het verzoek om de zaak maar blauw, blauw te laten. Het zou hier in Holland en overal elders, dus ook in Suriname, een mooie boel worden, wanneer men alle veroordeelden vrij liet loopen, die, »tot nu toe algemeen geacht« waren.

Nog eens, we begrijpen en billijken deze gevoelsuiting in een kleine maatschappij, maar hopen dat het bestuur, waaraan de zorg voor hare evolutie en .... reorganisatie is toevertrouwd, zich boven de, ten deze alleszins verwerpelijke sentimentaliteit zal weten te stellen.

De goud-industrie gaat voort op den ingeslagen weg van den vooruitgang. In de eerste vier maanden van dit jaar werden te Paramaribo in het geheel ruim 293 kilogrammen goud aangevoerd, tegen 165 in hetzelfde tijdperk van het vorige jaar. Gaat het zoo voort, dan zou 1905 in dit opzicht nog wel eens een record-jaar voor de kolonie kunnen worden. De vermeerderde opbrengst komt hoofzakelijk voor rekening van de oudere districten, als Suriname, waarvan in de maand April jl. 33 kilogrammen, in de vier eerste maanden van dit jaar bijna 87 kilogrammen ter hoofdstad werden aangevoerd. Zooals reeds werd opgemerkt is deze vooruitgang in hoofdzaak te danken aan de opkomst der kleine industrie door de uitgifte in onderhuur der groote placers, voor welker rationale bewerking op groote schaal de benoodigde kapitalen ontbreken, of de goudrijkdom te wenschen laat, dan wel nog niet behoorlijk is vastgesteld. Het nut der kleine industrie aldus als proefondervindelijk bewezen vooropstellende, achten wij het toch een bedenkelijk teeken, in de *Nieuwe Sur.* de volgende opmerking te zien geplaatst:

»Eenige goudwerkers werden in de vorige week door de politie uitgenoodigd op het bureau te verschijnen, ten einde in zekere zaak te worden gehoord; vandaar werden zij toen onder politiegeleide naar de gevangenis te Fort Zeelandia gebracht, onder verdenking van goud op andermans terrein te hebben gestroopt.

Inbreuk op het eigendomsrecht van een ander moet gestraft worden, zoo is ons rechtsinstituut, maar is het niet meer dan tijd, dat het bestuur der kolonie de goudverordening in dien zin wijzigt, dat aan iemand het recht wordt ontnomen, om eenige duizenden hectaren domeinland in pacht te nemen en dat maar doelloos tegen het belang der kolonie laat liggen, terwijl diezelfde duizenden hectaren land anders een vruchtbaar veld zouden zijn voor de kleine goud-industrie, waarover de gouverneur in de openingsrede met welgevallen spreekt.«

Tot zoover gaan we tot op zekere hoogte met het blad accoord, maar nu de bedenkelijke conclusie:

»Eigenlijk moesten die goudwerkers een premie hebben voor het vinden van goud op land, dat doelloos lag, daar zij het productief hebben gemaakt, maar geen straf.«

De toestanden in de naburige fransche kolonie, waar zelfs een gouverneur, de onlangs afgetredene, niet aarzelde door diergelijke theorieën het toch reeds sterk vertegenwoordigd maraudeerend element aan te moedigen, schijnen aan het blad onbekend te zijn gebleven. Voorts weten we niet welke placers door vorenbedoelde heeren met hun bezoek vereerd werden, maar wel weten we, bij de opening van den spoorweg werd er nog gewag van gemaakt, dat ernstige financiers wachtten met de ontginning hunner terreinen, tot de spoorweg deze zou hebben bereikt. Het behoeft wel niet gezegd te worden, dat op zulke terreinen het goud niet meer behoeft *gevonden* doch gewonnen. En of nu zelfs de *Nieuwe Sur.* het oirbaar acht, om het winnen van goud door onbevoegden op zoodanige terreinen te verheerlijken, meenen wij te mogen betwijfelen. Maar anderen zouden wellicht uit hare woorden een andere leering trekken, die wij verderfelijk achten voor de kolonie.

Surtout pas trop de zêle! Alle fanatisme is uit dezen booze. Ook dat voor de kleine goud-industrie, die zich nimmer zal kunnen opwerken tot de intensieve bewerking, welke de hoogst mogelijke productie waarborgt.

De koloniale veestapel is bijna door een epidemie van miltvuur bezocht, maar deze drinkbeker is gelukkig voorbijgegaan, door tijdig getroffen maatregelen bij den invoer van nieuwe hoornbeestjes. Of deze moesten dienen ter vervanging van de, door een zuster-courant ad patres gezonden viervoeters van Coronie, meldt *Onze West* niet, aan welk blad wij, nu we toch bij de koloniale dierenwereld zijn beland, ontleenen, dat de vereeniging tot bescherming van dieren o.a. heeft besloten een periodiek geschrift uit te geven, met lectuur voor kinderen en ook voor volwassenen.

Eene andere vereeniging, die zich meer speciaal het zieleheil der koloniale menschheid voor oogen stelt, die der Vrije Evangelisatie zag zich door den dood haren Voorzitter, den heer Bromet ontvallen, een welbekende paramaribosche figuur, aan wien *Onze West*, het persoonlijk optreden van dien voorganger afkeurend, wegens de min of meer uitdagende wijze, waarop hij zijne gevoelens beleed en die van anderen bestreed, de eer niet onthoudt van te zijn geweest een krachtige persoonlijkheid, met buitengewone werkkracht en ongekende voortvarendheid.

Curaçao. De kolonie telt een aantal anti-landbouwfanatieken onder hare leden. Dat bleek al den 2en Mei ll. bij de behandeling der begrooting, in den Kolonialen Raad, toen op den post: „Uitgaven in het belang van cultures in de kolonie" ten bedrage van f 12.500, een som van f 2500 werd geschrapt, terwijl alle posten of betrekkelijke onderdeelen, in verband staande met de voorgenomen triangulatie der eilanden Curaçao, Aruba en Bonaire eveneens van de begrooting werden afgevoerd. De heer Gaerste leverde een warm betoog voor de waterverschaffing waarvoor ook wij zoo menigmaal in het krijt zijn getreden, maar steunde zijn betoog voornamelijk op de behoefte voor den handel:

»De booten, die telkens talrijker onze haven binnenstoomen, doen dit niet slechts om kolen in te nemen, maar ook water, dat even noodzakelijk is als de brandstof. Vinden die booten hier geen water, dan willen ze ook onze kolen niet, maar trekken naar St. Louis, of andere Engelsche koloniën, waar zij beide in overvloed kunnen bekomen. En dan zou uit gebrek aan voldoende watervoorraad het gedaan zijn met onzen handel en scheepvaart".

Waar deze begaafde spreker zich ook tegen het subsidie aan de Curaçaosche Maatschappij verklaarde, met het oog op de landbouwdoeleinden, welke deze voorstaat maar het ten slotte aanvaardde om de drie overige doeleinden der Maatschappij, moeten wij hem helaas wel tot de anti-landbouw-fanatici rekenen, hetgeen ons leed doet, waar hij als zg. „fanaticus" op het gebied der waterverschaffing zoozeer onze sympathie wegdroeg.

De anti-landbouw-fanatici der kolonie vinden echter hunnen meester in den heer van Lier, die in een vergadering der Curaçaosche Maatschappij, er op aandrong om niets meer in het belang van den landbouw te ondernemen, en het ten slotte zoo bont maakte, dat de gouverneur, die de vergadering bijwoonde, zich niet langer kon bedwingen en zich het woord „nonsens", „onzin", liet ontvallen. De heer van Lier kreeg het toen met andere bezoekers ter vergadering aan den stok en qualifiseerde de leden, die het in hun hart met hem eens zouden zijn, maar nu uit vrees voor de tegenwoordigheid van den gouverneur niet voor hun gevoelen zouden durven uitkomen, als Ja-broers. De heer van Lier tracht nu door eene brochure in het moederland ja-broers voor zijn ideetje te werven.

Laat ons intusschen zien wat de Curaçaosche in het afgeloopen jaar verrichtte. Aan het jaarverslag valt het volgende te ontleenen:

„Uit het verslag blijkt, dat het Bestuur met meer moeilijkheden heeft te kamper gehad dan het publiek wel denkt en dat op landbouwkundig gebied lang niet alles van zelf gaat. Vooral wordt veel schrijfwerk van den secretaris geëischt om inlichtingen en nieuwe relaties.

Met voldoening wordt geconstateerd, dat de door de Maatschappij ingevoerde sorghums, a. a. de Yellow branching dourah, zeer goed voldeden.

De conclusie staat eindelijk vast, dank zij verschillende informaties, dat Sisal en Ricinus (wonderolie) zeer goed kunnen verbouwd worden op Curaçao en de onkosten zeker zullen goed maken.

De heer Heldewier Vignon heeft ter kennismaking en voorloopige proefneming 200 Sisalplanten uit Trinidad laten komen, het Bestuur zond Curaçaosche „Pita's" ter onderzoek naar New-York en hoopt spoedig daarover bericht te ontvangen. Over de Sisalcultuur zal weldra een bulletin verschijnen.

Het proefveldje is omheind en drie flinke dammen zullen er met subsidie van 't Gouvernement worden aangelegd.

De proeven tot *veeveredeling* zijn reeds ten deele gelukt, vooral de melkopbrengst werd vergroot na kruising van curaçaosche en Teneriffe-geiten.

De *stroovlechten* naar Amerika verzonden, werden afgekeurd, zij waren *te zwaar*. Of dit aan de wijze van vlechten lag, dan wel aan het soort stroo, of aan beide, weet men niet. (Maar dit zal toch zeker worden onderzocht.)

Ook werden *hoeden* van verschillende modellen, van tamelijk goede kwaliteit en van onderscheidene prijzen, doch de f 4.50 niet te bovengaande naar Nederland verzonden.

Eveneens werden er proeven genomen met het verven van stroo volgens bepaalde recepten.

De presidente van Oost en West heeft namelijk aan den Gouverneur geschreven, dat ons mandenwerk zeer zeker zal kunnen concurreeren met 't fraai japaneesche mandenwerk, mits men er in slage de gewenschte kleuren te verkrijgen en de bovenranden der manden met meer zorg afwerke, zoodat het werk niet losrafelt.

Zooals men weet, heeft de Maatschappij toch ook op 't gebied van landbouw zich nuttig kunnen maken. Men vergeet o. i. maar al te zeer in de kolonie, dat deze een abnormalen tijd van droogte gedurende vijf achtereenvolgende jaren had door te maken en nog doormaakt, en dat de maatregelen door het bestuur voorgesteld *op den langen duur* ook dienstig zullen wezen om zulke abnormaliteiten te voorkomen.

RECLAMES.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 13 Juni 1905. No. 24.

Nog eens over Irrigatie, c. a., door v. G[orkom]. — Hypothesen en ervaring omtrent de serehziekte, door S. A. Arendsen Hein. — Verpondings-aanslag van erfpachtsperceelen. — De met suikerriet beplante oppervlakte van Java. — De suikerproductie van Java. — Fransch Guyana. — Malangsche Vereeniging van koffieplanters. — Koloniaal Museum te Haarlem (*vervolg*). — Uitvoer van Java. — Uit consulaire verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Weekblad voor Indië. 2e jaarg. No. 2.

Het hospitaalschip der Russische vloot „Kostroma" (te Tandjong Priok) (met afb.) — P. F. Sijthoff (met afb.) door Ed. v. G. — Een uitvoering der Magelangsche jeugd (met afb.) — Niet-alledaagsche motorreis over Java, door W. van Delft. — Een Indische Faust, door Henri Borel.

Indisch Militair Tijdschrift. 1905. No. 5.

Boni, door J. van der Weijden (met plaat). — Nog eens recrutenopleiding, door V. — Troepenopleiding, door R. ten Seldam (met platen). — Onderzeesche torpedobooten, door X. — Bereden infanterie, door H. B. — Iets over valschermen bij de infanterie, door H. A. Kooy.

De Cultuurgids. Landbouwkundig Tijdschrift. 7e jaarg. 1905/06. Afl. 1.

G. F. W. van Maanen: Mededeelingen omtrent de katoencultuur op Java. — de B. De echte Funtumia Elastica is op Telogo—Redjo. — De wenschelijkheid van nieuw bloed voor de Liberia-koffie. — De ondervinding bij het boschwezen met Ficus elastica en Heva Brasiliensis. — Uitvoerrecht op Coprah. — Correspondentie.

Orgaan der Nederlandsche Zendingsvereeniging, Juni 1905.

Uit den arbeid te Cheribon, door O. v. d. Brug. — Kerstfeestvieringen te Indranajoe, door A. Vermeer. — Het nieuwe kerkgebouw te Patekwan, door L. Tiemersma (met plaat).

Maanbericht van het Nederlandsch Zendelingengen. Juni 1905.

Verslag aangaande den werkkring Madja Warna, over het jaar 1904, door M. Kruyt. — Mijn eerste ervaringen in Posso, door Ph. H. C. Hofman (*slot*).

Berichten van de Utrechtsche Zendingsvereeniging. Jan. 1905.

Zendingsdag. — Oproeping van kweekelingen. — Mededeelingen Enz. *Bijlage*. — Verslag van den staat en de werkzaamheden der Utr. Zend. Ver. gedurende het jaar 1904.

ADVERTENTIËN.

EDUARD PELGER,
MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN.
Prinsestraat 39,
1ste huis naast de Brandweerkazerne,
'S-GRAVENHAGE.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Hofleveranciers
van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabriek van
Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken.
Inrichting voor 't borduren van
Lambrequins, Stoelzittingen, enz.
Uitgebreide Weverij en Passementfabriek
voor de vervaardiging van **Franjes, Embrasses en Agrementen** in soliede qualiteit en iedere verlangde kleur.
CONCURREERENDE PRIJZEN.

OUDE en INDISCHE BRILLANTEN
worden tegen marktprijs ingekocht door
N. BLOM,
in Goud, Zilver en Edelgesteenten,
Amsterdam, **N. Heerengracht 9.**
Ook aan huis te ontbieden.

Groothertoginnel. 103.

Heden en volgende dagen
telkens van 10—4 uur
is te zien en over te nemen het navolgende, alles zich bevindende in goeden staat:

Salon.

1	massief noten Salonstel, bestaande uit Canapè, 2 Crapauds, 6 Rugstoelen en noten Salontafel	f 155.—
1	fraaie notenhouten Salonkast met geslepen Spiegels	- 63.—
1	Jap. 4-deelige Mimitafel	- 17.—
1	roodkoper Theeservies met blad, comfoor, thee- en suikerpot en lepelvaas (het allernieuwste)	- 19.—
1	Japansche Canapétafel	- 4.—
1	Jap. Theetafel, 2 bladen	- 5.—
1	Vuurschermpje	- 3.—
1	paar Gravures	- 5.—
1	Gaslamp, 40 cM. diameter	- 14.—

Eetkamer.

1	massief eiken Eettafel	- 22.—
6	massief eiken Kussenstoelen	- 25.—
1	breed massief eiken Buffet	- 48.—
1	eikenhouten Stijlspiegel	- 20.—
1	fijn peluche Tafelkleed (Ook een heel mooi voor f 3.—)	- 13.—
1	massief eiken Bureau-Ministre	- 55.—
1	mooie noten Regulateur	- 10.—
1	noten Heeren Cylinderbureau	- 60.—

Serre.

1	keurig Serreameublement, Canapé, Tafel, 2 Stoelen, 2 Fauteuils, 2 Voetbankjes, alles opgevuld	- 23.—
1	Zuil m. Dame, niet opgevuld	- 3.50
1	mooi Axminster Karpet	- 7.—
1	stel van 5 Chineesche Vazen	- 15.—

Slaapkamer.

1	Eng. Ledikant met matrassen, kussen schuine peluw	f 25.—
1	notenhouten Spiegel	- 6.50
1	mah. tweepers. Waschtafel met zwaar blad	- 14.—
1	im. Smyrna Karpet, 3 × 2 M.,	- 9.—
1	zeldzaam fraaie mahonie Linnenkast, eiken binnenwerk	- 105.—

Kabinet.

1	mahonie losse Linnenkast	- 31.—
6	noten Kussenstoelen	- 20.—
1	Divan, afneembare rol	- 15.—
1	Divankleed daarbij passend	- 12.—
1	Gaslamp met zijden kap	- 8.50
1	Axminster Karpet 3 × 2 M.	- 13.—

Diversen.

1	keurig gouden Heerenremontoir	- 45.—
1	nikkel Heerenremontoir	- 1.65
1	Gaslamp met 2 pitten	- 14.—
1	enkele terra-cotta Canapé	- 21.—
4	zwarte Stoelen, blauw trijp	- 10.—
1	massief eiken Boekenkast	- 60.—
1	Kamergemak, geheel reukeloos	- 13.—
1	bijna nieuwe Damesfiets, „Jupiter",	- 50.—

en nog enkele Artikelen.

Alles te zien en over te nemen:
heden en volgende dagen
telkens van 10—4 uur,

Groothertoginnel. 103.

Deskundig transport gratis voor Den Haag en Scheveningen; voor overige plaatsen franco schuit of spoor.

Verpakking gratis.

INTEEKEN BILJET.

De ondergeteekende
wonende te .... wenscht
donateur-trice / lid te worden der Vereeniging
„Oost en West" tegen een jaarlijksche
contributie van *f*
.... den 190
Straat of gracht. **Handteekening.**

's-Gravenhaagsche
Crediet-Vereeniging en Depositokas
Den Haag — Buitenhof 46.

Waarborgkapitaal en Reserve
f 400.000.

Directie:
Mr. I. B. VAN BERCKEL. — J. L. DIETZ.

Commissiehandel in **Effecten** en **Coupons**. **Credieten** tegen persoonlijk of zakelijk onderpand. Verhuurt **Safes** in den brandvrijen kelder. Plaatst gelden à **deposito,** in **chèquerekening,** in de **spaarkas.**
Fourneert tegen zeer voordeeligekoersen **Traites** op de belangrijke plaatsen in **Ned. Indië.**
Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.
Kantoortijd 9—3 uur.

Photographie
Artistique.
KOENDERS & Cie.
27 Anna Paulownastraat
LA HAYE.
Téléphone 2221.

H. HOLLENKAMP en Co.

Vijzelstraat, hoek Keizersgracht, Amsterdam.
Telephoonnummer 1118.

SPECIAAL ADRES voor de Levering van
OOST- EN WEST-INDISCHE UITRUSTINGEN.
alsmede Civiele en Militaire Uniformen.

Het Bureau van *Oost en West, Laan van Meerdervoort 195,* is op aanvrage, volgaarne bereid de gewenschte inlichtingen te geven omtrent de levering der goederen door bovenstaande Firma.

GEOPEND

Het Magazijn van
Rijwielen, Motorrijwielen, Naaimachines en Sport-Artikelen
202 OBRECHTSTRAAT 202.
HERSTEL- en VERHUURINRICHTING
en gelegenheid voor stalling van Rijwielen
232 Obrechtstraat 232.
H. WOERDENBACH & Co.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

ZADEL- EN KOFFERMAKERIJ,
W. POPPINK,
151 PRINS HENDRIKSTRAAT, DEN HAAG.
Goedkoop adres voor sterke REIS- en HANDKOFFERS. Vooral wordt de aandacht gevestigd op mijn uiterst solide en goedkoope gepanserde HUT- en MAILKOFFERS. Reparatieinrichting voor alle soorten reisartikelen en lederwaren.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveauté's voor elk seizoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

H. VAN ROOY,
SCHOENMAGAZIJN.
Specialiteit in maatwerk voor gevoelige voeten.
Reparatie-inrichting.
BANKASTRAAT 4 L
naast de Melkinrichting »de Sierkan«.

De Firma TER MARSCH & Co.
Hofleveranciers te ROTTERDAM
levert, onder nevenstaand Fabrieksmerk, uitsluitend
prima kwaliteit
Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,
ENZ. ENZ.
Vraagt uitgebreide Prijscourant voor Export of Binnenland.

Vraagt de bekende Sauсen en — FABRIEKSMERK T&D GEDEPONEERD — **Uw Leverancier Groenten, Soepen, Zuren van de Firma**

TIELEMAN & DROS, *Leiden.*

„Arnhem" Levensverzekering-Maatschappij **„ARNHEM".**
Directie: Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.
Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUCHT, te *'s-Gravenhage.*
Inspecteurs: H. N. STAKMAN te *'s-Gravenhage;* G. O. A. VUNDERINK te *Groningen;* H. VEDER te *Arnhem;* J. P. PUNT te *Breda.*
Bijkantoor te **Batavia,** Directeur J. WILDEMAN.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 1447.

Ontvangen van de onderneming NANGGOENG NIRMALA:
Fijne Java Assam Thee in pakken à 50 cts.
van Gumprich & Straus-Batavia
de Bekende After dinner tea uit de Fabriek Amoy p. pak 55 cts.
Beide fijne Theeën zeer aan te bevelen zoowel aan Indische als Hollandsche Familiën.
Zeer mooie Gandaria assin.

MEIJROOS & KALSHOVEN, ARNHEM Koningsplein 9.
Export van **Piano's, Harmoniums, Muziek-, Blaas- en Strijkinstrumenten, Gramophones,** enz. naar Oost- en West-Indië.
Speciaal voor de tropen aanbevolen:
Piano's en Vleugels uit de fabriek van JOHN. BRINSMEAD & SONS, LONDON! Garantie **5** jaar.
Catalogus franco op aanvrage.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1905	van Marseille. 1905	te Port-Said. 1905	te Padang. 1905	te Batavia 1905
Ophir †	24 „	6 Juli	11 Juli	30 Juli	1 Aug.
Gedé	8 Juli	20 „	25 „	13 Aug.	15 „
Sindoro †	22 „	3 Aug	8 Aug.	27 „	29 „
Merapi	5 Aug.	17 „	22 „	10 Sept.	12 Sept.
Wilis †	19 „	31 „	5 Sept.	24 „	26 „
Ardjoeno	2 Sept.	14 Sept.	19 „	8 Oct.	10 Oct.
Goentoer †	16 „	28 „	3 Oct.	23 „	25 „
Oengaran	30 „	12 Oct.	17 „	6 Nov.	8 Nov.

† 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 11, *'s-Hage*

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, *Reinkenstraat n°. 16.*

Een dame voor het geven van les in de Maleische en Javaansche Taal.

Een Juffrouw voor Kinderjuffrouw.

Een Dame voor Juffrouw van Gezelschap of lectrice.

Een bekwame linnennaaister.

Vier jonge Dames die als Gouvernante naar Indië willen.

Vijf geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).

Eene Dame voor onderricht in fröbelen en handwerken (heeft diploma).

Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.

Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.

Twee dames voor het geven van privaat en cursuslessen in talen en wiskundige vakken.

Een geg. O. I. militair, jaren langals facteur en in bibliotheek werkzaam geweest, voor magazijnsknecht, kantoorlooper. bode, concierge, opzichter, huisbewaarder enz.

Twee dames voor het geven van lessen in de fransche taal en conversatielessen, waarvan eene met diploma middelbaar.

Een oud-Offic. Art., leeraar in Wisk. voor het geven van privaatlessen tegen billijken prijs.

Eene Dame voor Zanglessen.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Twee Dames voor waarnemen van een huishouden.

Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de éene Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Een gep. sergt. maj., gehuwd, voor huisbewaarders, adm. betrekking, geldincasseeren.

Twee gew. O.-I. ambt. voor administratieve betrekking.

Een jong Meisje om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

Vier dames voor pianolessen.

Het oude liedje.

Te Londen zijn weer vergaderingen gehouden waarin de minder goede regeeringsvorm van den Belgischen Congostaat ter sprake kwam. Zonder koning Leopold te laken omdat men veronderstelt dat hij den staat van zaken in den Congo niet kent, werd op heftige wijze gereageerd tegen het huidige exploitatiestelsel en de volgende motie aangenomen:

„De vergadering veroordeelt het tegenwoordige stelsel van personeele regeering, ingevoerd door den souverein van den onafhankelijken Congostaat.

„Zij drukt hare overtuiging uit, dat dit stelsel, dat tot uitslag heeft, onbeperkt de voortbrenselen van den grond binnen te palmen, geenszins de verplichtingen vervult, genomen met het oog op het welzijn der inboorlingen, overeenkomstig de akte van Berlijn.

„Zij geeft te kennen, dat de veroordeeling van het tegenwoordig Congo-beheer niets te maken heeft met aanvallen tegen het Belgische volk.

„De vergadering verzoekt het Belgische volk het beheer van den Congo-staat als nationale onderneming te zijnen laste te nemen, steeds de wettelijke rechten der inboorlingen te eerbiedigen en het bekken van den Congo te openen voor den internationalen handel.

„De vergadering is van oordeel, dat, ingeval de Belgische natie niet in staat of niet genegen zou zijn deze verantwoordelijkheid op zich te nemen, het noodig zou wezen, dat de mogendheden, onderteekenaars der akte van Berlijn, zich bij de Vereenigde Staten van Amerika aansluitend, een stelsel van goede regeering voor den Congo-staat zochten en dat zij het regeeringsstelsel invoerden, dat het best zou beantwoorden aan de wenschen der vertegenwoordigers van de mogendheden, op het Afrikaansche congres van Berlijn vereenigd".

Het Vaderland dit in zijn Middagblad van 10 juli mededeelende, voegt er het volgende aan toe:

„Wij verwachten nu, dat men in België een vergadering zal houden, waarin wordt besloten aan de mogendheden te verzoeken, aan Engeland het beheer zijner koloniën te ontnemen, omdat het Engelsche volk toelaat, dat de inboorlingen van Australië worden verliederlijkt en uitgemoord, die van Engelsch-Indië aan hongersnood en pest te gronde gaan, en die van Afrika tot slavenarbeid gedwongen".

Wel geldt het nu hier niet ons eigen Nederland, maar toch is het alsof wij Prof. van der Vlugt op het taal- en letterkundig congres te Deventer hoorden spreken over de lage lasteraars uit den vreemde, die stemming trachten te maken tegen ons koloniaal beheer, of 'n *Handelsblad* in handen kregen, waarin chauvinistisch wordt afgegeven op de andere volkeren, die het nog slechter doen dan de lage landen bij de Noordzee.

Laat ons nu als waarheid aannemen de, zeker sterk gekleurde, verwijtingen die *Het Vaderland* doet aan 't Engelsch koloniaal beheer, ontheft dit dan de Belgische Congo-Regeering van rechtmatig verwijt, waar zij in billijkheid tegenover de door haar overheerschte Afrikanen zou te kort schieten. Dezelfde Engelschen immers, die te Londen de aandacht vestigen op de gebreken in het bestuur van 't land, dat zij 't pleegkind van 't beschaafde Europa noemen, ontzien zich niet om ook de Regeering van 't eigen land in beschuldiging te stellen, waar dit in humanitaire opvattingen tegenover de inlandsche bevolkingen van overheerschte landen te kort schiet.

En waar 't *Vaderland* boven het artikeltje, dat wij aanhaalden, schrijft: *De Pot en de Ketel*, vergete men niet, dat het hier een aarden pot is tegenover een ijzeren ketel. Wij hebben in ons blad meermalen doen uitkomen, dat de verwijten van Engelsche zijde aan 't bestuur van den Belgischen Congo gedaan zeer overdreven en soms zelfs gezocht waren, maar welke koloniale regeering kan men zelfs in deze tijden van humanitaire bekeering, denken, dat geheel van fouten vrij is. In België zelf hebben wij meermalen vernomen, dat ook in 't Congobestuur verbeteringen van belang zijn aan te brengen en wij vermoeden dan ook, dat men er te Brussel niet aan denkt een nationaal of een internationaal congres bij elkander te roepen, waarin men tegen de Britsche fouten zou kunnen uitpakken, doch dat men ernstig bezig is met een onderzoek in eigen boezem en met het ontwerpen van zoodanige verbeteringen, dat elk degelijk verwijt, ook van den meest ijverzuchtigen concurrent zelfs, in de toekomst onmogelijk wordt.

Dit is de algemeene regel geldende voor iedere gezonde koloniale politiek, het is echter in 't bijzonder een voorschrift voor de minder machtigen onder de koloniale staten. Wij hebben ditzelfde, telkens als daarvoor reden was, en dus reeds vele malen onder de aandacht van onze lezers en van 't publiek gebracht.

Het aanhoudend hameren op 't zelfde aanbeeld is zeker geen pleizierig werk maar wij hebben troost gevonden, toen ons toevallig in handen kwam »*De Nederlandsche Werkman*« van 22 Mei 1897.

De spreuk, die dat blad iedere week aan 't hoofd zet om te onderwijzen of te sterken, luidde dien dag: *Het meest in 't oogloopend succes is niet altijd het beste. 't Is beter dat een heipaal, bij elken slag een vingerlengte, dan eene armlengte doordringt.*

Reisindrukken.

SINGAPORE.

Op den 16den 's ochtends vroeg bracht een klein stoombootje ons, via een tochtje van ongeveer een kwartier van onzen besten »van Riebeeck« naar de hoofdaanlegbrug van Singapore; wij voeren midden door dozijnen, van allerlei slag en type van zeevaartuigen: oorlog-, koopvaardij-, passagiers-, kabelschepen, zeilschepen, plezierjachten, kleine en groote varende dingen van Aziatische makelij en constructie, bemand met uiteenloopend meer internationaal personeel. Toen kwam er wel 'n gedachte van weemoed en wangunst bij ons op: Van weemoed, dat het eiland Singapore de eertijds Nederlandsche bezitting was, in 1819 in Britsche handen viel en dat Brittania, met krachtdadige toepassing van eene niets minder dan gepiept-benepene kruidenierstolpolitiek het armzalige visscherskolonietje wist omhoog te heffen tot eene eerstenrangwereldhaven, tot een centrum van handel en scheepvaart voor werelddeelen en als zoodanig ook onzen Archipel in velerlei opzicht domineerende. Het is zeer de vraag of onder Nederlandsch bewind, met toepassing van zijn niet ver vooruitziende, zij het ook in oogenblikkelijke voordeelen voor den fiscus preferabele wijze van doen, die plaats zich tot de tegenwoordige hoogte en gewicht omhoog had gewerkt, met den besten wil had *kunnen* werken. Onze havenplaatsen Batavia en Soerabaja zijn sprekende bewijzen van commercieele achterlijkheid tengevolge van onze, gedurende tientallen van jaren doorgevoerde, afsluitingspolitiek; men deed zulks in het direct belang van de vaderlandsche negotie en scheepvaart en thans staan die havens op den derden en vierden sport in de statistische havenhierarchie der wereld, en dat dit nu zoo'n fraai resultaat voor Nederland is, zal geen protectionist meer durven beweren. Op het oogenblik en voor de toekomst is de supprematie van Singapore tusschen Port Said en Hongkong, voor Zuid-Oostazië en een groot deel van Australië een voldongen feit en niet meer te keeren of te wijzigen; en wij kijken thans sinds lang als benijders omhoog naar die trotsche leeuwenstad, maar hebben tevens alle reden, om te verhoeden dat het hoogteverschil niet nog grooter wordt en dat kunnen wij door uit de geschiedenis te leeren en geen begane fouten te handhaven en te blijven maken. Wij hebben daartoe niets anders te doen als wat door Groot-Brittanië voor Singapore en in Nederland voor Rotterdam aan maatregelen zijn getroffen en beraamd, welke den bloei van handel en scheepvaart beoogen en wortelen in een breeden, onbekrompen kijk op de waarlijk dringende behoeften voor wijde en veelsoortige volkskringen. Ik bedoel hiermee de inkrimping en zoo mogelijk geheele opheffing van inkomende rechten, tollen en verbruiksbelastingen (accijnzen) en het ondervangen van de daaruit ontstaande inkomstenvermindering door verhooging van de bestaande directe belastingen, dus het hebben van vrijhavens zonder uitzondering; maar daarop vormen Batavia, Semarang, Soerabaja en helaas! ook Macassar, om van vele andere te zwijgen, thans eene leelijke uitzondering.

Invoerrechten op artikelen als opium, zoogenaamde retorsie- of opvoedingstollen van tijdelijken aard, hebben daarentegen natuurlijk alle recht van bestaan, maar voor het overige legge men het volkerenverkeer geene belemmeringen in den weg, sluite zich niet min of meer van den wereldhandel af. Buiten het bovengeschetste *directe* nadeel, kunnen er staatkundige moeilijkheden en gevaren uit voortvloeien, welke ook de beste maatregelen tegen den B. V. niet kunnen keeren; mij dunkt kleine staten hebben alle reden en zijn er toe verplicht om uit de jongste tijdsgeschiedenis practisch-belangrijke lessen te trekken, lettende op het bloedige brutalisme tegen de Boeren en China, het verlies van de Spaansche Kolonies. Het spreekwoord zegt: een ongeluk zit in een klein hoekje en daarom is het zaak om in alle kleine hoeken en gaten te kijken of er niet een groot ongeluk, een ramp voor Nederland uit te voorschijn zoude kunnen treden; in een van die hoekjes heb ik gemeend door het bovenstaande licht te hebben doen vallen eer het te laat is, d. w. z. wij door den sterken arm of het sterke woord van eene of meer groote mogendheden tot verbetering worden genoodzaakt stellig met verlies van eer en prestige, misschien ook van goed en bloed. Wij hebben dus te doen met eene zaak van groot volkshuishoudkundig en staatkundig gewicht: de invoering van internationale handels- en verkeersvrijheid in onzen archipel met een minimum kosten en beslommeringen van anderen aard (haven- en ankeragegelden, etc.).

Een tweede in het oog vallende zaak was de politie te Singapore: ik was verbaasd over de aanwezigheid van een op het oog zoo vrij talrijk, zoowel Inlandsch als Europeesch politiepersoneel en allen zoo wèl gekleed en met zulk presentabel en net voorkomen! De Europeanen allen volbloed Engelschen of Schotten; de anderen voor het meerendeel lange kerels met intelligente gezichten, de bekende Shiks uit Voor-Indie, welke allen Maleisch en Engelsch verstaan en spreken kunnen, in kaki-constable costuum met stevige dikgezoolde schoenen en kuitenwindsels. Men ziet hen op alle drukke punten, langs kaden, landingbruggen, viersprongen, marktpleinen etc.; gewapend met een korten sabel en voorzien van een metalen dienstnummertje, ik herinner mij niet of ze ook een revolver droegen, maar wel dat ik een nummer zag tusschen 500 en 600. Zooals ik vernam, zouden zij goed hun plicht doen, en zoo noodig ook de niet-europeesche politie vaak tegen Europeanen ageeren, waarschuwend en daarna ook processen-verbaal opmakend; kortom het politiewezen te Singapore, niettegenstaande zijn Chineeschen kamp met minstens 150.000 zielen, zijn veelzijdige drukte te land en te water zou alleszins bevredigen. Hiertoe draagt niet weinig bij het feit, dat er een buitengewoon snel, kort en krachtig recht vooral in overtredings- en handelsschuldvorderingzaken wordt gedaan, waarbij omslag en formalisme tot het uiterst noodzakelijke is teruggevoerd en dat gelijk is voor iederen landaard. Toegevende dat bij nader onderzoek achter de koelissen ook in Singapore niet alles rozengeur en maneschijn zou blijken, moet ik bekennen alle respect te gevoelen voor de aldaar bestaande harmonieuse vereeniging van welgeorganiseerd deugdelijk politiepersoneel met krachtdadige rechtspleging. Individueel en naar ik veronderstel in zijn geheel wel kostbaar, maar eene van de hoofdoorzaken en hoofdsteunpilaren van den bloei der wereldhandelstad; want welke koopman of handelaar zou in eene plaats niet dan met angst of schroom, relaties willen hebben en er zaken drijven, zonder hechte waarborgen voor veiligheid van persoon en goed? goederen en waren? zonder verzekerd te zijn om het offer of sujet te kunnen worden van bedriegelijken bankbreuk, woekercredieten, lakse schuldinvorderingsproceduren, warenvervalsching, zwendel en bedrog in allerlei vorm? Wat wij in onzen archipel, in de eerste plaats op Java behoeven, is een welbezoldigd, welgekleed en uitgerust, inlandsch politiecorps, gedisciplineerde en geïnstrueerde politiemannen. Voorwaarde van opname in het politiecorps zij een minimum kennis: nl. schrijven in de landstaal en eenvoudig rekenen, zoo mogelijk ook van het maleisch en latijnsche letterschrift, het voldoen aan de vereischten eener betamelijke keuring; (taai en krachtig, goed hooren en zien, goed gezond en minstens 18 jaar oud); daarna het bezoek van een opleidingscursus, te beginnen met drie jaar, voor-Java, welk aantal zoo noodig zou kunnen worden uit gebreid. Het onderwijs op dien cursus zoude een half of een geheel jaar moeten duren en b.v. omvatten: oefening met slag- en schietwapens; onderricht in voorschriften, reglementen, keuren van politie, opmaken van rapporten en processen-verbaal; kennis van de bevoegdheid der verschillende politie-organen (dessapolitie, bosch-, stationspolitie etc.), eenige kennis van de Inlandsche en Europeesche bestuursinrichting, preventieve en repressive politiemaatregelen; geheime politiedienst, openbare orde, gezondheid; eenige militaire vorming, paardrijden en eenig begrip van de behandeling van het gezonde en zieke paard. Zoo zou ongeveer het leerplan moeten luiden, de geëxamineerde en gediplomeerde leerlingen waren dan naar het binnenland te zenden onder de bevelen van onderdistricts- en districtshoofden. Hun begintractement zij f 20 en eindige op f 50; de hoogste betrekkingen zijn die op hoofdplaatsen van gewesten en drukke afdeelingen; men zou deze kunnen noemen mantriepolitie of hoofdagenten, terwijl de lagere beambten zouden kunnen heeten politieagent of politiedienaar in bv. drie klassen; maar ze vormen in hun geheel een corps van subalterne rijkspolitie, een soort politioneel kader zooals bij het leger de korporaals sergeanten, sergeant-majoors, luitenants-adjudant; de officieren van de politie zijn dan de inlandsche ambtenaren van af ass.-Wedono omhoog. In elk geval mogen de politienaren niet meer genoemd worden „oppassers", dit zijn ongekwalificeerde lieden, een soort gouvernementeele bedienden voor ambtenaren van af ass.-Wedono, welker bureaux, gevangenissen ze bewaken of van wie ze direct bedienden zijn.

Wat nu de werkelijke politiebeambten betreft, hun ware de bewapening van landswege te verstrekken en natuurlijk ook kleeding met inbegrip van schoeisel en een goed, schel lichtend, solide nachtlantarentje. Voor elk onderdistrict stelle men één, twee of drie van die beambten aan; het getal en ook de rang varieert naar de politioneele drukte en bij voorkomende gevallen mogen ter versterking ook uit naburige onderdistricten of van de hoogere ambtenaren dergelijke beambten worden gerequireerd. Ook is het wenschelijk, om zoo noodig zulk een beambte — en daarvoor zouden dan meer de ouderen en bekwamen van f 30 à f 40 tractement in aanmerking komen, — te plaatsen op zelfstandige posten b.v. in eene drukke dessa langs het spoor of met een levendigen pasar en waar geen bestuursambtenaar gevestigd is. De bestuursambtenaren onderling en liefst ook zij op evenbedoelden posten, waren telefonisch te verbinden. Met het tegenwoordige systeem van constant twee „oppassers" voor elk onderdistict, waarvan een »hoofdoppasser" is, en op eigen kosten een rijpaard moet hebben met den ondoelmatigen cavalleriesabel, ware geheel te breken. Daarentegen moest op de standplaats van elken Ass-Wedono, misschien ook van andere ambtenaren minstens een, en op elken zelfstandigen post één van Gouvernementswege te verstrekken rijpaard met tuig gestationneerd zijn, een soort politiepaard, dat onderhouden wordt door den beambte, ten wiens behoeve en voor wiens gebruik het er behoort te staan (men denke hierbij aan onze cavallerie, de bereden politie en brandweer in Europa). De wijze van samenwerken met de dessapolitie wordt in het algemeen door het Europeesche en in het bizonder door 't districts- en onderdistrictsbestuur geregeld, dat ook toezicht houdt op het deugdelijk onderhoud van paarden. Voorts acht ik het van groot belang, om den aard van de werkzaamheden van districts- en onderdistrictshoofd, die nu nog te veel uiteenloopen, duidelijk en precies van elkaar te scheiden eenvoudig door eens en vooral den Wedono te ontheffen van het directe bestuur over een onderdistrict, zooals dit thans reeds met vele Patih-Wedono's het geval is. Het zou mij te ver voeren al de voordeelen en de finantieele gevolgen van dezen maatregel nader te betoogen, maar niet tegen te spreken zal het zijn, dat de Wedono alsdan als rechtstreeksch Chef van Ass-Wedono's en tweede Chef van dessahoofden en politiebeambten grootelijks in gezag, positie en aanzien zal winnen. Hij zal uitgroeien tot een soort onderregent en dat zulks in de voornaamste plaats zal ten goede komen aan eene door ons allen sterk begeerde verbetering van het politiewezen op Java met de zegenrijke en veelvoudige goede gevolgen daaraan verbonden, behoef ik niet nader te bewijzen of te verklaren. Om het corps politiebeambten altijd op de hoogte te doen blijven, ware elkeen te verplichten, om elke 5 jaren een herhalingscursus door te maken, gedurende een tijd van 2 à 3 maanden, terwijl men ter voorkoming van indoezelingen en indommelen, het ondergaan van te veel slechte plaatselijke en persoonlijke invloeden, vriendschappen en wellicht corruptiebel worden, hen als regel hoogstens 5 jaren op eene plaats houdt en daarna overplaatst naar eene vlak naburige afdeeling, zoodat de locale kennis niet geheel onbenut blijft. Bij gelegenheid van den herhalingscursus heeft ook physieke herkeuring plaats. Mocht van iemand na deugdelijk onderzoek zijn gebleken, dat hij een gewetensvol, plichtsgetrouw en nuttig landsdienaar is geweest en liever niet zou worden overgeplaatst, terwijl hij het land juist in zijn ressort nog bij uitstek goede diensten kan bewijzen, welnu hij worde door aanblijven voor eene tweede 5 jaren beloond. Een zaak van groot gewicht is verder de speciale politie o.a, de boschpolitie, opiumpolitie, koffie- en suikerriettuin- en brandpolitie. Ik ben tegen al deze specialiseeringen, want ze zijn kostbaar, leiden tot versnippering en maken het samenwerken moeilijk, ten voordeele van de wetsovertreders en misdadigers. Is er in eene streek veel diefstal van koffie of hout, of hebben veel huizen-, schuur-, bosch- en rietbranden plaats, zoo ook veediefstallen en wat dies meer zij, ware het dan niet veel beter om in die streken ,de politie over het algemeen de rijkspolitie, te versterken en ze van hare gewone formatie per onderdistrict van drie beambten met twee paarden te brengen op 5 beambten en 5 paarden en desnoods op acht of tien? Zooals vanzelf spreekt zullen dan tijdelijk veel meer zaken aangebracht worden van de categorie van overtreding of misdrijf, door welker buitengewone veelvuldigheid eene streek berucht is geworden, maar dan niet meer door speciale (politie?) organen zooals thans. Verdient het niet veel meer den voorkeur, dat men eene uniforme gecentraliseerde kwaliteitspolitie heeft in handen en onder leiding van gezagrijke en waarachtig gezagvoerende, mobiele districtshoofden zonder omslachtigen en vaak noodlottigen onderdistrictsrompslomp in plaats van de tegenwoordige inferieure versnipperde, armzalige onopgeleide kwantiteitspolitie, rijk ook aan alle mogelijke minderwaardige kwanten en omkoopbaar schorremorrie onder de begrijpelijk en vergeeflijk zwakke leiding, vaak en 't geheel geen, directie, van den te veel aan zijn onderdistrict gebonden en gekluisterden Wedono, vaak een gekortwiekten en vleugellammen valk gelijk, die met den besten wil niet ver kan vliegen, scherp kijken en waar noodig krachtig toebijten met den snavel, en aanvatten met zijn klauwen, zooals hij zou kunnen doen als hij vrijer was. En hoe kan een geëmancipeerd districtshoofd, een waarachtige districtsbaas, districtschef, districtsheer zijne onderdistrictshoofden in bijna alle voorkomende gevallen en ook de lagere politieorganen niet met geld, daad, woord en gezag steunen en versterken, vrees en ontzag inboezemen waar het noodig is het gespuis en de kwaadwilligen imponeeren en tot rede brengen, aldus aan zijn district geheel of voor een goed deel wederom orde en veiligheid hergevende!

Dat het hier een zaak van fundamenteel belang geldt, niemand zal het betwijfelen bij de gedachten aan de 400 distriricts en de 1200 onderdistrictshoofden, welke wij op Java hebben. Men zal niet ten onrechte tegen mij aanvoeren: „ja, maar waar moet het geld van daan komen?" Goedkoop is mijne regeling niet, ik erken het graag; maar als men bijeenneemt, hetgeen jaarlijks wordt uitgegeven voor de gewone tegenwoordige politie, verder de bosch- opium-, haven-, koffie-, suikertuinbewakingspolitie, dan is dit geen kleinigheid en zal men een heel eind ver er mee kunnen kunnen komen in het scheppen van boven geschetste kwaliteitspolitie, waarvan twee man ongeveer de waarde zullen hebben als van onze lamlottige geelvinken vijf; en wat bespaart men niet een tijd en geld als het aantal misdrijven en overtredingen door flinke preventie afneemt, n.l. getuigegelden, gevangeniskosten De vrijmaking van de districtshoofden behoeft volstrekt niet in dier voege plaats te hebben, dat men aan het hoofd van elk onderdistrict een assistent-Wedono plaatst; men zou daarentegen een bestaand district kunnen verdeelen onder het getal reeds aanwezige onderdistrictshoofden, zoodat hunne ressorten eenvoudig vergroot worden of men zou van vier, drie of van drie twee districten kunnen maken, dus zou met die regeling eene uitwendige territoriale verandering gepaard moeten gaan ter vermijding van te hooge kosten. Maar men breke in deze materie toch vooral met de thans bestaande richting: goedkoop en slecht; eene progressieve patentbelasting op b. v. suiker-, tabak- en petroleumondernemingen zou ons een heel eind helpen op den goeden weg en blijmoedig voldaan worden als men wáár voor zijn geld krijgt. Ik geloof ook, dat op de aangeduide wijze, echter met meerdere Europeesche functionnarissen, zoude moeten worden te werk gegaan voor de reorganisatie van de politie in onze groote plaatsen, waarbij ook voor het oprichten van dienstbodenbureaux en scherpe controle op deze lieden door het verplicht bezit van politioneele dienstbodenboekjes met portret, stappen dienden te worden gedaan, want zooals de practijk leert, wordt er veel gestolen en misdreven door onze spada's Sidin's, kokki's en baboes; eenige discipline zou niet slecht zijn voor deze categorie van ingezetenen en onderdanen van Indonesië. De rang van mantri politie zooals die thans bestaat behoorde te worden afgeschaft; d. w. z. vele inlandsche ambtenaren beginnen nog heden en begonnen vooral eertijds hun loopbaan als schrijvers, enkelen zelfs als oppasser« en werden daarna mantri bij het boschwezen, waterleidingen, politie, dit ging goed, in zekeren zin kon men er vrede mee hebben zoolang deze functiën door duivelstoejagers konden worden uitgeoefend, men er nog geen speciaal opgeleide personen voor had, het werk geen vakkundig gevormd personeel vereischte. Nadat men echter de speciale corpsen in het leven heeft geroepen, en het bizondere van elken werkkring heeft erkend, noodzakelijk gevonden en daarna wettelijk geconsolideerd, eerst bij de vaccine, den geneeskundigen dienst en het onderwijs, later bij de irrigatie, het boschwezen, de landmeters etc. is thans o. m. het doel van deze regelen, om de noodzakelijkheid in het licht te stellen van de erkenning van politioneel werk als afzonderlijk vak en levenstaak, vooral voor voldoend bekwame inlanders, in een afzonderlijken scherp omlijnden tak van werk vereenigd. Eene van drie groepen van functionnarissen waarvan zij hierarchisch de middengroep vormen, boven wien de inlandsche en europeesche ambtenaren en onder welke de gemeentelijke politieorganen staan. Voor deze uiterste groepen echter, is het politiewerk geen uitsluitende hoofdfunctie, maar wordt slechts als een, zij het ook vaak gewichtig onderdeel van hunne werkzaamheden, uitgeoefend. Aan de juistheid van dit laatste wordt geen afbreuk gedaan door het feit, dat men bij de eerste, zoogenaamde, controleurs van politie en bij de laatste groep bepaalde politiebestuursleden heeft. Uit de erkenning der noodzakelijkheid van zulk een corps als afgesloten groep, welke geene andere goden naast zich màg en kàn dulden, geen transigeeren mèt of inbreuken op een onzuivermaking van hare grondfunctiën mag toelaten, vloeit dadelijk voort, hoe dwaas en ongerijmd het zou zijn, om een outsider bv. een schrijver tot mantri-politie als doorgangsstadium in zijne bevordering of loopbaan te verheffen, of dien rang tot eene van de beginposten der inlandsche ambtelijke carrière bij het B.B. te decreteeren. De tijd is aangebroken, dat men, ook ten aanzien van de politie, totaal met dit gebruik of voorschrift breken moest en zooals ik reeds betoogde, het woord *mantri politie* alleen nog in leven houdt en van kracht verklaart als titel voor den op een na hoogsten rang voor het corps politiebeambten, welke voorzoover bereden, ook met veel recht zouden kunnen worden genoemd „inlandsche marechaussées". Officieel waren voor hen b. v. de benaming hoofdagent of hulpcommies van politie te bezigen, de eerste voor de binnenlanden op eenzame posten of ter beschikking van het districtshoofd, de tweede voor de groote hoofdplaatsen en als aanvulling bedoeld van eventueele commissarissen van politie, ook deze moeten inlanders zijn, met bv. *f* 75 's maands en tevens bezitten zij den baton de maréchal van het corps, minder gemakkelijk te bereiken dan het hoofdagentschap en aangezien hun getal zeer beperkt zal zijn, zoude men aan dezen kunnen toekennen den titel van »hoofdmantri.« Het behoeft geen bewijs, hoe de suffige, tot wan- en minimumpraestatie geneigde geest van onze tegenwoordige politieoppassers zal verdwijnen en tot de uitzonderingen gaan behooren bij een begintractement van *f* 20 met vijfjaarlijksche verhoogingen van *f* 5 tot *f* 50 toe, met premies voor buitengewone plichtsbetrachting bij de politiebeambten, de marechausse's van de toekomst. In deze lieden zal ijver en opgewektheid het normale zijn en zij zullen meer gewapend zijn tegen corruptie en afhankelijkheid dan thans het geval is, zonder dat men op goede gronden tot bestraffing kan overgaan. Dat de aanstaande inlandsche ambtenaar het practische politiehandwerk van deze beambten in zijn geheelen omvang en grondig moet kennen, spreekt vanzelf. Maar wat is dan eenvoudiger en doeltreffender dan b.v. een onderdistrictschrijver voor eenigen tijd bij dat corps te detacheeren als dienstdoend onbereden, als bereden politiebeambte, als hoofdagent bv. gedurende één, twee of meer jaren en zijne bevordering tot onderdistrictshoofd afhankelijk te maken van het al of niet voldoen als tijdelijk marechaussé? Zou dit niet de beste verbinding van theorie en practijk zijn en men aldus ambtenaren kweeken in politionibus gaar en competent?

S.

Van Vreemde Koloniën.

De fransche koloniale politiek en hare gevolgen. In het *Journal des Economistes* van den 15en Mei l.l. troffen wij het volgende aan over vorengenoemd onderwerp.

„In zijn oprecht en van moed getuigend verslag op de begrooting, heeft de heer Antonin Dubost in drie cijfers uitgedrukt, wat aan Frankrijk zijne koloniale militaristische en protectionnistische politiek kost: om een handelsomzet van 370 millioenen voor zich te bewaren, geeft het land er 154 millioenen voor uit, d.i. omstreeks 47 percent. Maar in die cijfers worden niet uitgedrukt de moeilijkheden, die zijn koloniaal protectionnisme het berokkent met de natiën waaraan het de clientèle ontneemt of dreigt te ontnemen. Deze moeilijkheden, die op zeker oogenblik oorzaak waren van een gespannen verhouding tusschen Frankrijk, Engeland en de Vereenigde Staten, toen het melinisme in Indo China en op Madagaskar zegevierde, doen zich opnieuw voor, nu ten opzichte van Marokko met Duitschland. Wij hopen dat zij geen ernstige gevolgen zullen hebben, maar zij zouden niet zijn voorgekomen wanneer Frankrijk in zijne koloniën en protectoraten, de politiek der open deur in toepassing bracht.

Het verslag van den heer Antonin Dubost heeft ons aangetoond, wat de politiek der gesloten deur oplevert. Maar, zij het ook dat zij aan het moederland duur komt te staan, staat daar dan ten minste de verdienste tegenover, dat zij welvaart aan de koloniën waarborgt? Op Madagaskar b.v. is de beschermde handel op het oogenblik in volslagen verval: van 46 millioen (franken) in 1901, is de waarde van den invoer tot 28 millioen in 1904 gedaald. Doch, de opbrengst der belastingen is in de laatste tien jaren van 11 millioen tot 24 millioen gestegen, en de *Echo de Madagaskar* hangt een bedroevend tafereel op van de ellende onder de malgassische belastingschuldigen, gebukt gaande onder den druk van een onmeêdoogenden fiscus.

Te Tananarive, bedraagt de belasting 37 franken per hoofd der bevolking, waarvan 30 franken als persoonlijke belasting, 32 franken in Imerina, en zij wordt zonder uitstel geëischt. Genoemd blad zegt daaromtrent het volgende:

De belasting komt makkelijk binnen! Waarom? Omdat in de streken zij veelal wordt opgebracht met behulp van de militie en hare bajonetten; omdat de inboorlingen zoo geterroriseerd worden, dat zij alles wat zij hebben tot elken prijs verkoopen om zich het noodige geld te verschaffen. Het bestuur is er voltrekt niet onwetend van, dat belastingschuldigen tot de deuren en vensters hunner woningen verkochten bij het intreden van het koude seizoen, om maar aan de eisschen van den fiscus te kunnen voldoen.

Eindelijk vergeet men te zeggen dat duizenden inboorlingen die niet bij machte zijn te betalen, er toegebracht worden om de belasting in arbeid aan den spoorweg aanleg te betalen, wat voor hen een verpletterenden druk uitmaakt.

Bij die belastingen moet men nog voegen de rechten op het zout, de marktbelasting, de belasting op runderen, paarden en honden, op het suikerriet, op het slachten, en indirecte belastingen: verbruiksbelastingen, zegelbelasting enz. Dat zijn absoluut buitensporige lasten, die zwaar

drukken op den bewoner van een arm land, waar de afwezigheid van werkelijke gemeenschapswegen, die een goekoop vervoer zouden toestaan, noodwendig den prijs der verbruiksartikelen moet doen stijgen.

En bij die lasten, moet men nog andere voegen. In de eerste plaats die van den spoorwegaanleg. Wij willen wel toegeven, dat de inboorling voor zijn arbeid betaald wordt; maar hoe? Hij, die bijvoorbeeld uit de provincie Miarinarivo komt, wordt eerst, voor zijn vertrek, gebracht op de lijst als te behooren tot de bewoners der hoofdplaats. Hij verliest daardoor een dag, waarvoor hij geen betaling erlangt evenmin als voor de reis Miarinarivo naar den spoorweg, welke reis acht dagen in beslag neemt. Bij terugkeer hetzelfde zoodat de menschen uit bedoelde streek achttien dagen op reis zijn, waarvoor zij geen betaling erlangen. En terugkeerende heeft hij niets. Is hij opgegaan om zijne belasting te voldoen, dan heeft hij veelal zelfs nog een schuld op zijn boekje. Maar bovendien keert de man terug met totaal versleten kleeren.

Bij die koloniale belastingen moet men nog rekenen wat de inboorlingen aan de moederlandsche industrieelen betalen, in den vorm van de duurte der levensbehoeften. En men moet zich wel wachten daaraan te raken. Toen onlangs de minister van koloniën het recht op katoenen stoffen uit den vreemde voor Senegal met eenige centimes de meter verminderde, liet de heer Meline niet na hem zijne ontevredenheid te betuigen:

„Zulk een anomalie kan niet in den geest van den auteur van het besluit liggen, schreef hij in de *République française*, en het is zeer waarschijnlijk, dat de minister van koloniën niet zal wachten met het geven van, voor de fransche belangen geruststellende, ophelderingen, maar die ophelderingen zijn noodzakelijk.”

Is het niet de taal en de toon van een meester, en moet de vader van het protectionnisme niet verzekerd zijn van zijn almacht, om den minister van koloniën als 'n simpelen Malgas te behandelen?

Het behoeft wel niet gezegd te worden, dat hier de partij aan het woord is, die oppositie voert tegen het fransche protectionnisme, dat ook in de koloniën hoogtij viert en ongetwijfeld niet dienstig is aan de ontwikkeling dier koloniën, waar daarmede gepaard gaat eene voor buitenlandsche concurrentie allerbezwarendste begunbegunstiging der fransche scheepvaart, zoodat alleen de onverschilligheid en laksheid der fransche reeders het nog aan de buitenlandsche concurrenten mogelijk maakt om in Marianne's koloniën zaken te doen.

Maar toch moet het ons treffen, wanneer we aldus door een ernstig tijdschrift gebruik zien maken van cijfers om den achteruitgang der koloniën onder het heerschende fransche régime aan te toonen, waaraan in dat opzicht alle waarde moet worden ontzegd.

De Fransche houden van 'n weinig blague, dat ligt nu eenmaal in den gallischen aard. Ze willen natuurlijk dat de koloniën onder hun beheer vooruitgaan, en wanneer nu in dit of dat jaar groote werken worden uitgevoerd, zooals op Madagaskar bv. het geval was met den spoorweg aanleg en ook in Indo China om gelijke reden dan wordt voor dat jaar, al geschieden die werken ook voor rekening, de waarde van de aangevoerde materialen onder het hoofd van den invoer gebracht, en klapt de heele goê-gemeente van verbazing in de handen: „Welk een vooruitgang!” Maar wanneer dan die werken weer achter den rug liggen, of de materialen daarvoor reeds alle aangevoerd zijn, en de invoercijfers tot de normale hoogte zijn teruggebracht, wordt geen rekening gehouden met vorengenoemde omstandigheid, en treedt bij velen de deceptie in.

Wij weten ook dat de achteruitgang van den invoer op Madagaskar is te wijten aan dezelfde factoren, die de malaise in de fransche handelskringen op dat eiland teweeg brachten, en die, het verwondert ons, dat genoemd *Journal* zulks niet inzag, om daarop te wijzen, middellijk als gevolg moeten worden geacht van hetzelfde protectionnisme, dat het bestrijdt.

Die bescherming aan fransche handelsgoederen, aan den franschen handel verleend, lokte velen, in de duizenden naar men wil, naar het groote eiland om er zaken te doen, goederen opslaande ten verkoop, waarmeê ze echter bleven zitten, zoodat de meesten over den kop gingen. Het vleugje van 1901 *moest* zich wreken en heeft zich gewroken op hen, die zich door den schijn en de valsche hoop op spoedig en groot gewin lieten verleiden, trots het waarschuwend woord van de bestuurslieden der kolonie.

Het kon dan ook niet nalaten, dat deze voorstelling van den stand van zaken op Madagaskar tegenspraak tengevolge had. Stellen we eens tegenover die invoercijfers van het *Journal des Economistes* de uitvoercijfers van 1896 en 1904, dan zien we een vooruitgang van 3 millioen tot 20 millioen franken, en valt zeker niet te ontkennen, dat het fransche bestuur tot de ontwikkeling der kolonie het zijne heeft bijgedragen, gelijk trouwens ook de handel van Indo China steeds grootere vorderingen maakte trots het protectionisme, hetgeen evenwel het vermoeden wettigt, dat zonder dat de vooruitgang nog veel grooter zou zijn geweest.

Wat de behandeling van den inboorling op Madagaskar van de zijde van het bestuur aangaat, alles wat daarover geschreven werd voor rekening van het koloniale blad latend, meenen we toch, waar zelfs het *Journal* zich aan zoo schromelijk pessimisme schuldig maakte, te moeten waarschuwen, dat ook elders overdrijving 'n plantje is, dat met wellust gekweekt wordt.

Het delfstoffenrijk in de Filippijnen. De chef van het Philippines Mining Bureau, Mc Caskey heeft in zijn verslag over de onderzoekingen op geologisch gebied in het jaar dat den 31en Augustus 1904 eindigde, het volgende over het voorkomen van delfstoffen in den archipel medegedeeld:

Goud. Dit metaal wordt op bijna elk eiland van eenig belang gevonden en sedert onheugelijke tijden door de inlanders gewonnen. De bestuurders van een der plaatselijke Banken wisten mede te deelen dat de Bank wel eens groote hoeveelheden stofgoud en goudklompjes had ontvangen. Een duitsch geoloog, Richard von Drasche, die een onderzoekingstocht door de eilanden had gemaakt en belangrijke gegevens betreffende de filippijnsche geologie publiceerde, deelt mede dat bij zijn bezoek aan Mambulao en Paracele in de Camarines, daar meer dan 700 inboorlingen zich onledig hielden met het winnen van goud. Een spaansch gouverneur in de 17e eeuw schatte de jaarlijksche opbrengst van Noord Camarines aan goud op omstreeks 200000 dollars.

De inboorlingen hebben evenwel nergens gebruik weten te maken van sluizen of baggermolens, en zijn ook niet verder in de rotsen doorgedrongen dan tot op 50 of 100 voeten. Abela meldt in zijn *Ligéra Resena de la Minera de las Islas Filipinas* dat van 3 tot 4000 pesos aan goud jaarlijks uit de bergstroomen van Boelacan bij Santa Maria de Pandi werden gewonnen. Men gelooft dat de inboorlingen van Boelacan eertijds veel alluviaal goud wonnen. Centeno schatte in 1876 de opbrengst der placers van Misamis en Pigtao in Noord Mindanao op 27000 pesos in het jaar, en een amerikaansch ingenieur, Asburner, meldde te hebben vernomen dat de inboorlingen in 1882 van het placer Surigao in Noord-Mindanao voor een waarde van 20000 pesos aan goud hadden verkregen. Van Benguet noch Lepanto zijn gegevens van vroeger beschikbaar, maar een welbekend mijn-ingenieur deelde onlangs mede, dat toen hij ten vorige jare in Benguet vertoefde, twee amerikaansche goudzoekers daar in zeven dagen tijds een rijke ader van 20 engelsche ponden gouds hadden ontlast. Sommige door de inboorlingen bewerkte aders waren zeer rijk. Het grootste gedeelte van de gemakkelijk bereikbare rijkere placers zullen waarschijnlijk wel reeds bewerkt zijn, maar het is bekend dat noch de inboorlingen noch de Spanjaarden bij die bewerking tot den *bedrock*, het harde gesteente, doordrongen. In het Noorden van Masbate en in het gebied van de San Mateo in de provincie Rizal hebben Amerikanen hunne claims uitgezet voor het bewerken der placers aldaar. In Noord-Mindanao bevond de heer Michols in de Pigeaostreek, dat het rivierzand voor een waarde van 15 tot 25 cents per kubieke yard bevatte. Behalve in de reeds genoemde streken werd goud door inboorlingen gewonnen op enkele plaatsen in de provinciën Bootoc, Lepanto, Nueva, Ecija, Camarines, Tayabas en op de eilanden Cebu, Panay, Samar en Panaon.

De assays van prospectors en mijnwerkers varieerden voor zoover het kwartsgoud betreft, van weinige centen tot verscheidene honderden dollars per ton. Daar niet bekend was hoe de essays verkregen waren, werd (wijselijk) afgezien van het geven van een tabellarisch overzicht. Genoeg zij het mede te deelen, dat voor zoover de gegevens thans reiken, in Lepanto, Benguet, Camarinus en Masbate het voorkomen van aders van voldoenden omvang en assa-waarde is geconstateerd, om uitgebreide ontginnings-werkzaamheden te rechtvaardigen, en dat deze werkzaamheden nu in uitzicht zijn of reeds ter hand genomen op concessiën in deze districten.

Tin is in de Filippijnen nog niet gevonden. Er is wel gemeld dat inboorlingen van de Oostkust van Parague wisten te vertellen dat op de Westkust van het eiland stroomtin werd gevonden, maar het is nog niet mogelijk geweest de waarheid van de mededeeling te verifieeren. De kans bestaat evenwel dat men zich op de bevinding der inboorlingen kan verlaten, wijl zij door hunne connectiën met hunne mohamedaansche rasgenooten op Borneo en in de Straits wel eenigszins op de hoogte kunnen zijn geraakt van het tin en de wijze, waarop het voorkomt.

Mangaan ijzer. Een uitgebreide afzetting van, aan dit mineraal rijk erts werd onlangs op Masbate gevonden, maar bijzonderheden waren daaromtrent nog niet voorhanden.

Steenkolen. De belangrijkste der minerale hulpbronnen van de kolonie maken waarschijnlijk de steenkooltafzettingen uit. Het product stamt uit dat tertiaire tijdperk en komt overeen in de hoofdzaak met van Wysming, Washington en Japan. De beste kool is vrij van zwavel, heeft een betrekkelijk laag vochtgehalte, en laat betrekkelijk weinig asch na bij verbranding. Steenkool wordt gevonden op het eiland Batan in de provincie Albay op Mindanao, in de buurt van Bulalaco, Semarare, Bisling en aan de golf van Sibuguey, op Cebu te Danao en Compostela, en op Negros te Calatrava. De beste steenkool kan wat hare waarde als brandstof betreft gelijk gesteld worden met vele soorten van Japan en Borneo. De waarde is zoo ongeveer te stellen op twee derden tot drie vierden van die der beste soorten van Wales-kolen.

Petroleum werd in de provincie Tayabao gevonden, waar naar vernomen werd nu de winning ter hand genomen was, en in de buurt van Toledo, Asturiao en Alegria aan de westkust van Cebu. Te Toledo was een tijd lang een bron in werking gesteld, maar de oorlog maakte daar een einde aan, en het werk werd sedert niet hervat. Het is mogelijk dat de petroleum-industrie op de Filippijnen een toekomst heeft.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar O.-Indië.

Passagiers van het stoomschip Lawoe, kapitein A. van Leeuwen, van Rotterdam naar Ned. Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: H. Kedde, echtgenoote en 10 kinderen, L. W. du Pon, R. Bosman, P. van Dijk, A. Dieckmann.

Naar Southampton: L. Hoyaak, Mr. K. J. Philips.

Naar Marseille: Mevrouw F. M. Boon—Clement.

Te Southampton zal zich inschepen: W. S. Bazendijk.

RINCK,
Hofleverancier, Schouwburgstraat 2.
Specialiteit in PORTEM., PORTEF., ETUIS, ALBUMS enz.
Billijke Prijzen.
Reparatiën enz. alles zeer solide.
Voor Indië expresse bewerking.

CENTRAAL-APOTHEEK
„De Archipel.”
Javastraat 49. — Telefoon N°. 1352.
R. R. NAUTA, Apotheker.
Handel in:
Chemicaliën & Drogerijen, Verbandstoffen,
Minerale wateren en Zouten,
Homoeopatische Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe in orig. verpakking.
Binnen- en Buitenlandsche Spécialité's
w. o. Quina Laroche per 1/2 fl. 1.—
" " " 1/1 fl. 1.90
NB. De recepten worden tegen zeer billijken prijs gereed gemaakt. Indien gewenscht kunnen zij afgehaald worden, zonder verhooging van prijs.

J. J. Sand,
Wagenstraat 114, Den Haag.
Mozaïek en hardgebakken Vloertegels
voor
Kerken, Scholen, Kazernes, Stations, Villa's, Fabrieken, enz.
Verglaasde tegels voor Wandbekleeding.
Teekeningen en prijscourant fr. op aanvrage.

„PAX”,
Zoutmanstraat 29, Den Haag.
Groote keuze: Tegels, Vonga's, Wandteksten op karton en glas, Photo's, chr. en fant.; nieuwste jongens en meisjes prachtbandjes, Prentb., ook chr.; inkten, lijm, schrijf-, school- en kantoorbehoeften.

MAISON DROUOT
Lange Houtstraat 7 en 2, DEN HAAG.
Telephoon 753.
GROOTSTE INRICHTING
tot compleete Meubeleering, Behangerij, Stoffeerderij.
EIGEN MEUBELFABRIEK.
Antiquiteiten en Kunstvoorwerpen.

J. BRAND,
PAPESTRAAT 10.
Tailleur pour Hommes et Dames.
Prix très modérés.

Spuitwater en Limonade
op **Kogelflesschen** bij abonnement.
Stoomfabriek van koolzuurhoudende dranken.
Laan 26a, 28 & 28a
bij de GROOTE MARKT.

Natuurlijke Bronwateren.
„Gradatio”,
Amst. Veerkade 7a, Telefoon 984.
Kaiserbrunnen.

VERTIN & Co.,
Hooge Nieuwstr. 34 (bij 't Tournooiveld).
Effecten- en Administratiekantoor.
BUREAU DE CHANGE.
Abonnement voor het nazien van loten en aflosbare Effecten onder garantie, tegen eventueel renteverlies. Abonnementsvoorwaarden gratis verkrijgbaar.

Heerenartikelen.
Overhemden op maat.
Gebrs. VOGELS.
HOOGE NIEUWSTRAAT 36.
(Tournooiveld.)
Telephoon No. 746. DEN HAAG.

WASCH-
en **wringmachines** zijn **onmisbaar** in elke Huishouding.
Groote sorteering.
Landbouwkantoor M. J. SPRUYT,
Riviervischmarkt 9, DEN HAAG.

HET HUIS VOOR FOURNITUREN.
PRINS HENDRIKSTRAAT,
hoek W.-Pyrmontkade. — HAAG.

Specialiteit in artikelen
ter garneering van
Damescostuums, Voerings, Handschoenen, enz.

Witte Goederen.
Tricot Onder-goederen.
SCHENK & Zn.,
Veenestraat 52, Den Haag.
Lingeries.
Bébé Artikelen.

P. C. MULLER, Witte de Withstraat 103,
DEN HAAG.
RIJWIELHANDEL.
Fabriek der NOVA-Rijwielen.
Agent der TEMPO- en BRUNO-Rijwielen.
1ste Klas Reparatie-Inrichting.
Emailleeren. Verhuren. Vernikkelen.

WISBRUN & LIFFMANN,
Den Haag, Veenestraat 35.
Zijden Stoffen, Garneerartikelen,
Kant, Kantstoffen,
Entre deux, Lint, Knoopen enz.
Beste en Goedkoopste Adres voor Naaisterfournituren.

Néd. Schoen-Industrie.
Westeinde 88. DEN HAAG. Weimarstraat 18.
Grootste en meest gesorteerde Schoenmagazijnen van den Haag en omstreken. Eenig adres waar aan particulieren voor grossiers prijzen wordt verkocht. Specialiteit in platvoetzoolen ook naar gipsvorm en volgens medisch voorschrift.

TOKO BAHROE
thans gevestigd v. Kinsbergenstraat 126.
Speciaal adres voor **Boenboe en Kruiden. Samballans en Siropen.**
Aanbevelend,
W. BARNAS.

Bloemenmagazijn
van Th. JANSEN,
Koningin Emmakade 89.
Telephoon n°. 2556.
Aanleg en onderhoud van Tuinen.

Firma Wed, C. P. MIJNLIEF,
Lange Beestenmarkt 65a.
Bekroond met Gouden en Verguld Zilveren Medaille te 's-Gravenhage 1898.
Mijnlief's Kinder- en Zoet Roggebrood
aanbevolen door H.H. doctoren.
OPGERICHT 1793.

KANTOOR DER
Begrafenis-Maatschappij
„SECURITAS”.
Waldeck Pyrmontkade 54, Den Haag.
Directeur H. W. MUR.
Grafkransen, Monumenten enz.

SIGARENFABRIKANT.
UITSLUITEND HANDWERK.
E. J. G. OSKAM,
Importeur van Havana-Sigaren.
Den Haag. Hoogstraat 27. Telefoon 2403.
Speciale verpakking voor Indiën.

D. A. Borrebach.
Coiffeur.
TOILETARTIKELEN en SPONZEN.
HOFSPUI No. 73.

K. H. BRUGGEMANS,
v. Diemenstraat 61—63.
Handel in Spiegel- en Vensterglas.
Huisschilder en Glazenmaker.

E. H. PROTZMANN.
's-GRAVENHAGE. — INGENIEUR. — HEERENSTRAAT 8.
Telephoon 275.
Electrische installaties. — **Electrische benoodigdheden.**

PIANO'S Verhuren. Stemmen. Repareeren.
Van Bergen Henegouwen.
Anna Paulownastraat 19.

Piano's en Orgels,
D. A. RIPPEN.
Gediplom. stemmer „Toonkunst.”
Groote Markt 26a.
Betrouwbaar en voordeelig adres ook voor stemmen en repareeren.

BRANDSTOFFENHANDEL - C. AANDEWIEL
Hofleverancier van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Kantoor: SUMATRASTRAAT 145, Telephoon 1427, 's-Gravenhage.
Filiaal: BADHUISSTRAAT 103, Telephoon 2854, Scheveningen.

JAC. MOULIJN,
OPTICIEN. — INSTRUMENTMAKER,
2e WAGENSTRAAT 95.
TELEFOON No. **904**.
Billijk en **solied** adres voor alle artikelen voor
ZIEKENVERPLEGING,
Hospitaallinnen, IJszakken, Windkussens, Koortsthermometers, Inhalatie-Apparaten, Medicijnglaasjes, enz.
Brillen en Pince-Nez
volgens voorschrift van HH. Doctoren.
AANLEG en ONDERHOUD van **Electrische Schellen** en **Telefoonleidingen.**

NAAIMACHINENHANDEL
v/h. A. LEWENSTEIN.
WAGENSTRAAT 18 a.
Levert uitsluitend 1ste kwaliteit naaimachinen.
Gratis onderricht in het moderne borduren en stoppen.

J. F. J. BAKKER,
24 Raamstraat 24.
Handel in Koloniale waren & Comestibles
Telephoonnummer 880.
Vraag steeds:
Preanger, Java en Santos koffie.
Dagelijks versch gebrand.
Alsook de Congo Thee per ons 16—20 cts.

W. ROELOFSEN.
Columbusstraat 101.
Teleph. 2774.
Specialiteit in Indische Ingredienten.
Sambals in fleschjes en blikjes,
Palmin plantenboter, Sportbeschuit van de kolonie I. B. te Blaricum.

A. A. REGENSBURG
TANDARTS.
Laan van Meerdervoort 157, Den Haag.

POPPEN. POPPEN.
OUDSTE ADRES van POPPEN en POPPENKLEEDING.
Alle soorten reparatiën.
GROOTSTE SORTEERING in
echte haren- en fantasie-pruiken.
Th. A. KEET,
OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papenstraat.

Ch. W. GUY,
Prins Hendrikstr. 151 DEN HAAG.
Piano's, Orgels en Muziekinstrum.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

B. SCHOEMAKER,
TAILLEUR.
Specialiteit in Engelsche Stoffen.
Westeinde 16. — Den Haag.

SACHS & Co.
Den Haag. Rotterdam. Utrecht.
Specialiteit Hemden naar Maat.

Parfumeriën
Toilet-artikelen enz.,
E. Letitre,
Passage 13.

P. J. CRAMWINCKEL en ZONEN,
Spiegel- en Lijstenfabrikanten.
KUNSTHANDEL.
NIEUWE HAVEN 360-362, Telefoon N°. 112.
PIETHEINSTRAAT 36, Telefoon N°. 1906.

A. S. v. ECK.
KORTE POTEN 29. -- Telef. 318.
Gasfitterij.
TUINSLANGEN en SPROEIJERS,
van af 0.75 per Meter.

W. PAULUSSEN
Drogist:
SPUI 156a
recht over de St. Jacobstraat
goedkoopste en soliedste adres voor Gummi- en Verbandartikelen.

Mej. W. J. van WIJK
CUISINIÈRE.
OBRECHTSTRAAT 57.
Uitzending van Diners.
Telephoon 2665.

F. C. L. HASE,
Bontwerker.
OPGERICHT 1868.
Fabriek en Magazijn van Pelterijen.
Speciale Heerenhoedenmagazijn.
Lange Poten 17.

DIENSTBODENKANTOOR
„EURÉKA”
Tasmanstraat 65
DEN HAAG.

Vitrauphanie of Glaspapier
voor horren, puiramen, enz.
H. J. T. MATVELD,
Wagenstraat 127,
eenig filiaal Zoutmanstraat 56.

M. van STEENBERGEN
Groothandel in Aardappelen.
Korte Groenewegje 122—125.
Teleph. Interc. 1989. Telegramadres Steenbergen Haag.
Levering bij minstens een ½ H.L.

S. SPIJER & Co.
Magazijnen in Goud, Zilver, Diamanten.
26 Spuistraat 26, hoek Passage. 7 Schoolstraat 7, over de Vischbanken.
'S-GRAVENHAGE.

L. A. GIRCOUR
Specialiteit in
Fransche Cognac en Wijn.
Handel in Gedistilleerd en Bieren.
Korte Hoogstraat 11.

„TRANSVALIA”.
Prins-Hendrikstraat 74.
Dr. Jaegers zuiver wollen ondergoederen.
Dames-modeartikelen.
Geconfectionneerde ondergoederen.

Rijwielfabriek en Magazijn BOSCHHOEK.
Gevestigd sedert 1899.
François Valentijnstraat 177,
hoek Anna van Buerenstraat.
Reparatie-Inrichting voor alle bestaande merken van Rijwielen.
Agentuur van 1e Klas Engelsche en Duitsche Fabrieken.

P. F. A. SCHREINER
Behangerij. — Stoffeerderij.
Compleete Meubileering.
Bedden- en Meubel-Magazijnen.
Zoutmanstraat 18-20, DEN HAAG.
Telephoon 1864.

Kon. Nederl. Mandenfabriek
FERD. VAN VLIET.
Noordeinde 158.
Interc. Telefoon **3160**.
— **REPARATIE-INRICHTING.** —

Blauwe Hondje.
Groote verscheidenheid in
BINNEN- en BUITENLANDSCHE
SPECIALITEITS-GENEESMIDDELEN.
Vlamingstraat 42. — Telef. 1955.

MODES.
Madelle P. J. H. SPITS,
Hofspui 9A. Westeinde 187.
Dames- en Kinderhoeden-Magazijn.

De „Kaplaars”
Herderinnestraat 9,
den leden aanbevolen.

Magazijn in Gas-Artikelen,
Wasch-Artikelen, Badtoestellen,
Sanitaire-Inrichtingen, enz. enz.
Lood- en Zinkwerken.
Aanleg van Electrisch Licht, Electrische Schellen en Huis-Telephoons.
J. VAN DER SPEK,
BALISTRAAT 4.
Telephoonnummer 1371.

SOLIED en GOEDKOOP
BEDDENMAGAZIJN
van A. KRAAN
ZUIDWAL 42.
Telephoon 1998.

SERVICE ANTISEPTIQUE.
Voor een vlugge en nette bediening bezoeke men de **KAPSALON** van
Molenstraat 50. ***J. P. HUMEL,*** **'s-Gravenhage.**
Abonnement: { 14 maal scheren f 1.—. 7 maal haarknippen f 1.—.
Specialiteit in **eau de cologne 4711** en het **Indische merk H en S.**

Maatschappij „NUTRICIA”
ZOETERMEER,
Filiale Den Haag: Piet Heinstraat 102a.
Telephoon 1739.
Roomboter, Gehomogeneïseerde Melk en Room, Kindermelk systeem Prof. Bockhaus.
Leveranciers Rotterdamsche Lloyd, Stoomvaart Mij Nederland, Etat Indépendant du Congo, enz.

Gebr. UITERWIJK.
Piet Heinstraat 99. — 's-Gravenhage.
Telephoon 3413.
Huishoudelijke Artikelen.
Haarden, Fornuizen,
Kinderwagens en Sportkarren.
Smederijwerken, etc.

Firma Gebr. KALSE,
Vlamingstraat 41. Den Haag.
KANTOORBOEKHANDEL.
Specialiteit in Lederwaren.
Kastpapier. — Kastranden. — Kastzeildoek.

FABRIEK
VAN
Gaskronen, Kandelabres, Appliques.
Kopergieterij. Koperdraaierij. **W. J. Schuling.** Koperslagerij. Koperdrijverij.
Paveljoensgracht N°. 29a.
FILIAAL: KORTE HOUTSTRAAT N°. 2. BIJ HET PLEIN.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek „de Oude Vette Hen”.
Hofleverancier.
Telephoon 2480. Oude Molstraat 8.
DEN HAAG.
Gewoon en Luxebrood, Beschuit, Krentenbrood enz.

Begrafenis-Onderneming
van D. J. JOUVENAAR.
Hoofd-Kantoor: Veenkade 56.
Specialiteit in GRAFHEKKEN, ZERKEN en MONUMENTEN.

Croes & Co. — Spui 231.
Fabriek van Koper- & Blikwerken
BLANK, GELAKT en VERNIKKELD.
Gegalvaniseerde artikelen voor HOENDERPARKEN.
alles volgens opgaaf of teekening.
Magazijn van Huishoudelijke Artikelen.
BINNENKISTEN VOOR INDIËN.

VAN RIJSWIJK & ZOON
Hofleveranciers.
Veenkade, Kettingstraat n/d Passage
Bloemwerken van Kunst en Smaak.
AANLEG en ONDERHOUD van TUINEN.
3340 Telefoon 2875.

HAUTE NOUVEAUTÉ
IN
ENGELSCHE STOFFEN.
C. A. JANSEN.
TAILLEUR.
WAGENSTRAAT 81. — DEN HAAG.

Bad-, Toilet- en Werksponzen.
G. J. K. VAN DER GAAG & Zn.
Drogisten. Hofleveranciers.
27 GROENMARKT. Telephoon 2512.

Wat onze klanten zeggen!
Zij, die eenmaal hun
Schoenwerk
gekocht hebben bij
„DE CONCURRENT”
45, VLAMINGSTRAAT 45,
KOMEN STEEDS WEDER.

Filiaal van
G. C. SMEELE,
Stoomgrutterij en Mosterdfabriek.
Vogelzaad en Voerartikelen.
Weimarstraat 54.

Wat is Cera?
Het geheim van den meubelmaker. Het eenige product dat bewezen heeft geschikt te zijn voor het onderhoud van uwe meubelen.
Uitsluitend verkrijgbaar in flacons van 15 en 25 cent bij: **W. H. van IJsselstein** drogist **Spui 256** tegenover de Bierkade.

Ch. F. RIJKEN & Co.
Pianofabrikanten. — Hofleveranciers.
26 Nieuwstraat 26. — DEN HAAG.
Magazijnen van Amerikaansche, Duitsche en Fransche **Vleugels, Pianino's** en **Orgels**, in verschillende prijzen, stijlen en houtsoorten.
PIANINO's, speciaal voor het tropische klimaat vervaardigd, in verschillende prijzen voorhanden, welke met **certificat d'origine** en **garantie** verkocht worden.
Fabriek speciaal ingericht voor Reparatiën.
Ruime keuze van Huurinstrumenten.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

Brouwerij „De Griffioen”,
Depot Kranestraat 80.
Vraagt prijscourant gebottelde Bieren.
Extra aanbevolen **STOUT.**

R. BERKENBOSCH, firma H. Spaan
levert steeds prima kwaliteit
Melkbrood.
Korte Beestenmarkt 2. Teleph. 1970.
Reinkenstraat 45. Gedempte Burgwal 31.
DEN HAAG.